

Durum ve Tahmin

KÜMES HAYVANCILIĞI

2020

**T.C.
TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI
TARIMSAL EKONOMİ ve POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ**

**TARIMSAL EKONOMİ ve POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

Durum ve Tahmin
KÜMES HAYVANCILIĞI
2020

Zehra ÇİÇEKGİL
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü

zehra.cicekgil@tarimorman.gov.tr

TEPGE YAYIN NO: 315

ISBN: 978-605-7599-41-4

©TEPGE

Her Hakkı Saklıdır.

TEPGE'nin izni olmaksızın basılamaz, basılı veya elektronik materyal olarak çoğaltılamaz ve/veya dağıtılamaz.

Kaynak gösterilmek şartı ile alıntı yapılabilir.

Tablo ve grafiklerdeki rakamların bir bölümü desimalli kullanıldığından ara ya da alt toplamları genel toplamları ile farklılık gösterilebilir.

Yayın içerisindeki istatistik veriler hazırlandığı dönemde ilgili kaynaklardan elde edilen yayımlanmış son veriler olup sonraki dönemlerde, yapılan güncellemelerden dolayı farklılıklar olabilir.

ÖNSÖZ

Enstitümüz araştırmacıları tarafından hazırlanan “Durum ve Tahmin” raporları; bir yandan temel bilgi ve veri tabanı oluşturulmasını sağlarken, diğer yandan da sektördeki gelişmeleri yakından izleyerek sektör paydaşlarını bu gelişmelerden zamanında ve doğru bir şekilde haberdar ederek bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu raporlarda dünya ve Türkiye’de; bitkisel ürünlerin bir önceki yıla ait üretim, kullanım, ihracat, ithalat, yılsonu stokları ve fiyatlarında ortaya çıkan gerçekleşmeler “Durum”; içinde bulunulan yıla ait gerçekleşen fakat tam netleşmeyen gelişmeler “Tahmin”; bir sonraki yıla ait muhtemel gelişmeler ise “Öngörü” adı altında sistematik olarak incelenmektedir.

Kümes hayvancılığı; hayvancılık sektörünün en gelişmiş ve teknolojiye en açık sektörüdür. Üretimin kolay ve hızlı olmasının yanında maliyetinin de düşük olması başlıca üstünlüklerindedir. Sağlıklı beslenme konusunda her geçen gün daha da duyarlı olan tüketiciler hayvansal protein açığıının kapatılmasında kırmızı ete alternatif olarak daha az yağlı ve daha ucuz olan kanatlı etine yönelmektedirler. Son 20 yıldır bütün dünyada kanatlı eti üretimi ve tüketimi sürekli bir artış eğilimi göstermektedir. Dolayısıyla kümes hayvancılığı sektörünün izlenmesi ve sektördeki gelişmelerin değerlendirilmesi çok önemlidir.

Enstitümüz tarafından hazırlanan “Kümes Hayvancılığı Durum ve Tahmin” raporu temel politikaların oluşturulmasında önemli katkılar sağlayacaktır. Raporu hazırlayan Sayın Zehra ÇİÇEKGİL’e emeklerinden dolayı teşekkür eder, raporun sektör paydaşlarına faydalı olmasını dilerim.

Mehmet Cihad KAYA
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
DÜNYADA DURUM.....	1
Dünya Tavuk Eti Durum.....	1
Dünya Tavuk Yumurtası Durum.....	3
DÜNYADA TAHMİN.....	6
Dünya Tavuk Eti Tahmin.....	6
Dünya Tavuk Yumurtası Tahmin.....	9
TÜRKİYE'DE DURUM.....	12
Türkiye Tavuk Eti Durum.....	12
Türkiye Tavuk Yumurtası Durum.....	15
TÜRKİYE'DE TAHMİN.....	19
Türkiye Tavuk Eti Tahmin.....	20
Türkiye Tavuk Yumurtası Tahmin.....	21
KAYNAKLAR.....	48

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Dünya tavuk eti arzı ve kullanımı (bin ton).....	2
Tablo 2. Türkiye’de 2019 yılı kümes hayvanı sayıları (bin adet).....	12
Tablo 3. Türkiye tavuk eti arzı ve kullanımı(bin ton).....	15
Tablo 4. Türkiye tavuk yumurtası (sofralık) azı ve kullanımı (bin ton).....	17
Tablo 5. Broiler maliyet hesabı.....	18
Ek Tablo 1. Dünya kanatlı eti ve yumurta üretimi (bin ton)	26
Ek Tablo 2. Ülkelere göre dünya tavuk eti üretimi (bin ton)	26
Ek Tablo 3. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası üretimi (bin ton)	27
Ek Tablo 4. Dünya kanatlı eti tüketimi (bin ton).....	28
Ek Tablo 5. Ülkelere göre dünya tavuk eti ihracat miktarı (bin ton).....	29
Ek Tablo 6. Ülkelere göre dünya tavuk eti ihracat değeri (milyon dolar)	30
Ek Tablo 7. Ülkelere göre dünya tavuk eti ithalat miktarı (bin ton)	31
Ek Tablo 8. Ülkelere göre dünya tavuk eti ithalat değeri (milyon dolar).....	32
Ek Tablo 9. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ihracat miktarı (bin ton).....	33
Ek Tablo 10. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ithalat miktarı (bin ton).....	34
Ek Tablo 11. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ihracat değeri (milyon dolar)	35
Ek Tablo 12. Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ithalat değeri (milyon dolar).....	36
Ek Tablo 13. Dünya tavuk eti ihraç fiyatları (\$/ton)	37
Ek Tablo 14. Dünya üretici fiyatları (\$/ton).....	37
Ek Tablo 15. Türkiye kümes hayvanı sayıları (bin adet)	38
Ek Tablo 16. Türkiye kesilen tavuk sayısı ile et ve yumurta üretimi	38
Ek Tablo 17. Türkiye kanatlı sektöründeki işletme ve kümes sayıları (adet)	38
Ek Tablo 18. Bölgelere göre 2019 yılı tavuk sayısı (bin adet)	39
Ek Tablo 19. İllere göre 2019 yılı tavuk sayısı (bin adet)	39
Ek Tablo 20. Türkiye tavuk eti ihracat miktarı (ton).....	40
Ek Tablo 21. Türkiye tavuk eti ihracat değeri (bin dolar).....	41
Ek Tablo 22. Ülkelere göre tavuk yumurtası ihracat miktarı (ton).....	42
Ek Tablo 23. Ülkelere göre tavuk yumurtası ihracat değeri (bin dolar).....	43
Ek Tablo 24. Türkiye tavuk yumurtası (Gallus Domesticus Türü) ihracatı (ton)	44
Ek Tablo 25. Türkiye tavuk yumurtası (Gallus Domesticus Türü) ithalatı (ton)	44
Ek Tablo 26. Ülkelere göre Türkiye tavuk yumurtası ithalat miktarı (ton).....	44
Ek Tablo 27. Ülkelere göre Türkiye tavuk yumurtası ithalat değeri (bin dolar)	45
Ek Tablo 28. Türkiye ortalama kanatlı yem fiyatları (TL/ton).....	45
Ek Tablo 29. Türkiye mısır ve soya verileri (bin ton).....	45
Ek Tablo 30. Türkiye kümes hayvancılığı üretici fiyatları (TL/adet, kg)	46
Ek Tablo 31. Türkiye kümes hayvancılığı tüketici fiyatları (TL/adet, kg).....	47

GRAFİK DİZİNİ

Grafik 1. 2018 yılı ülkelere göre dünya tavuk eti üretimi (milyon ton)	1
Grafik 2. ülkelere göre 2019 yılı dünya tavuk eti ihracatı (milyon ton).....	1
Grafik 3. Ülkelere göre 2019 yılı kişi başı kanatlı eti tüketimi (kg/yıl)	3
Grafik 4. Ülkelere göre 2018 yılı dünya yumurta üretimi (%).....	3
Grafik 5. Dünya 2019 yılı yumurta ihracat değeri (%)	4
Grafik 6. Dünya 2019 yılı yumurta ithalat değeri (%)	4
Grafik 7. Dünya tavuk eti ihraç fiyatları (\$/ton)	5
Grafik 8. Dünya yumurta üretici fiyatları (\$/ton).....	5
Grafik 9. Türkiye tavuk eti üretimi (bin ton).....	13
Grafik 10. Türkiye tavuk eti ihracat miktarı (%).....	13
Grafik 11. Türkiye tavuk eti tüketimi (kg/kişi başı).....	14
Grafik 12. Türkiye yumurta ihracatı (bin ton).....	16
Grafik 13. Türkiye 2019 yılı yumurta ihracat miktarı (%).....	16
Grafik 14. Türkiye kişi başına yumurta tüketimi (adet).....	17
Grafik 15. Yıllara göre ortalama kanatlı yem ve hammadde fiyatları (TL/ton).....	18
Grafik 16. Türkiye’de tüketici fiyatları (TL/kg).....	19
Grafik 17. Türkiye tavuk eti tüketici fiyatı (TL/kg).....	23
Grafik 18. Türkiye yumurta tüketici fiyatı (TL/kg).....	24

ÖZET**Dünyada Durum**

- ✚ *Dünya tavuk eti üretimi 2018 yılında yaklaşık 114 milyon ton olarak gerçekleşti.*
- ✚ *Dünya tavuk eti ihracatı 2019 yılında yaklaşık 16 milyon ton olarak gerçekleşti.*
- ✚ *Dünya tavuk eti ithalatı 2019 yılında yaklaşık 14 milyon ton olarak gerçekleşti.*
- ✚ *Dünya yumurta üretimi 2018 yılında yaklaşık 77 milyon olarak gerçekleşti.*
- ✚ *Dünya yumurta ihracatı 2017 yılında yaklaşık 2,2 milyon ton olarak gerçekleşti.*
- ✚ *Dünya yumurta ithalatı 2017 yılında yaklaşık 2,1 milyon ton olarak gerçekleşti.*

Dünyada Tahmin (2020)

- ✚ *Dünya tavuk eti üretiminin yaklaşık 121 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.*
- ✚ *Dünya tavuk eti ihracatını yaklaşık 15 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.*
- ✚ *Dünya tavuk eti ithalatının yaklaşık 14 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.*
- ✚ *Dünya yumurta üretiminin 80 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.*
- ✚ *Dünya yumurta ihracatının azalacağı tahmin edilmektedir.*
- ✚ *Dünya yumurta ithalatının azalacağı tahmin edilmektedir.*

Türkiye Durum (2019)

- ✚ *Türkiye tavuk eti üretimi 2,1 milyon ton olarak gerçekleşti*
- ✚ *Türkiye tavuk eti ihracatı yaklaşık 440 bin ton olarak gerçekleşti.*
- ✚ *Türkiye yumurta üretimi yaklaşık 1,2 milyon ton (19,9 milyar adet) olarak gerçekleşti.*
- ✚ *Türkiye yumurta ihracatı yaklaşık 273 bin ton olarak gerçekleşti.*

Türkiye Tahmin

- ✚ *Türkiye tavuk eti üretimi 2,2 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.*
- ✚ *Türkiye tavuk eti ihracatının yaklaşık 454 bin ton olacağı tahmin edilmektedir.*
- ✚ *Türkiye yumurta üretiminin yaklaşık 1,3 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.*
- ✚ *Türkiye yumurta ihracatının yaklaşık 237 bin ton olacağı tahmin edilmektedir.*

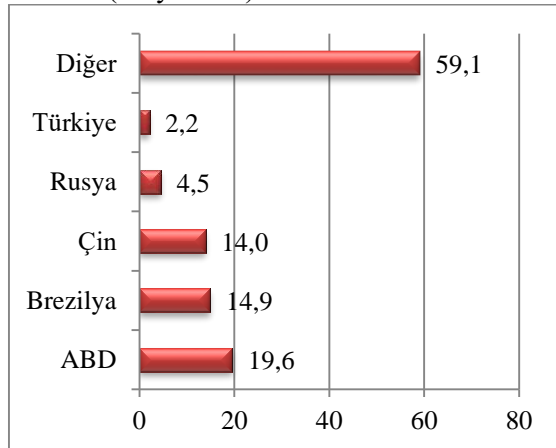
DÜNYADA DURUM**Dünya Tavuk Eti Durum**

Dünya kanatlı eti üretimi 2018 yılında 127 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu üretimde %89,8 oran ile tavuk eti en büyük paya sahiptir. Aynı yıl itibarıyla kanatlı eti üretiminin %4,6'sını hindi eti, %3,5'ini ördek eti ve %2,1'ini ise kaz ve beç tavuğu eti oluşturmaktadır.

Dünya tavuk eti üretimi arttı

Dünya tavuk eti üretimi 2018 yılında %3,7 oranında artarak 114 milyon ton ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Dünya tavuk eti üretimi ve ihracatında her yıl olduğu gibi 2018 yılında da en büyük paya sahip iki ülke ABD ve Brezilya'dır. 2018 yılında %17,1'i ABD, %13,1'i Brezilya ve %12,2'si Çin olmak üzere tavuk etinin %42,4'ü bu üç ülke tarafından üretilmiştir. Rusya, Hindistan ve Meksika diğer önemli üreticiler olup, Türkiye 2018 yılında 2,2 milyon ton tavuk eti üretimi ile 10. sırada yer almıştır. Dünya tavuk eti üretiminde başlıca ülkeler arasında en büyük artış bir önceki yıla göre %12,7 ile Endonezya'da ve %9,6 ile Brezilya'da olduğu görülmüştür.

Grafik 1. Ülkelere Göre 2018 Yılı Dünya Tavuk Üretimi (milyon ton)

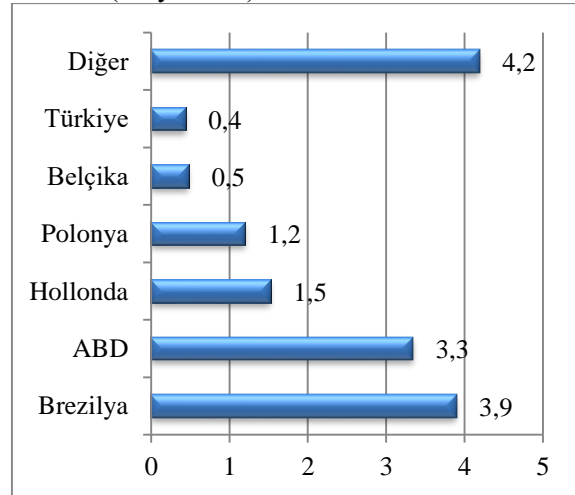
Kaynak: Ek Tablo 2

Dünya tavuk eti ihracatı azaldı

Dünya kanatlı eti ihracatı 2019 yılında bir önceki yıla göre %0,6 azalarak 16,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Kanatlı ihracatının %92'sini ise tavuk eti oluşturmuştur.

2018 yılında en yüksek seviyesine ulaşan dünya tavuk eti ihracatı %0,1 oranında azalarak 2019 yılında 15,1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu ihracatın yaklaşık olarak yarısı %48 pay ile Brezilya ve ABD tarafından gerçekleştirilmiştir. 2019 yılı tavuk eti ihracatında %25,8 ile Brezilya lider konumda iken ABD %22,2 ve Hollanda %10,1 paya sahiptir. Türkiye %2,9 pay ile dünya tavuk eti ihracatında 6. sırada yer almaktadır. 2019 yılında başlıca ülkeler arasında en büyük ihracat artışı %36,9 ile Arjantin, %12,8 ile Tayland ve %11,4 ile Polonya'da gerçekleşmiştir. Hong Kong ihracatı ise 2019 yılında bir önceki yıla göre %42,9 ve Belçika ihracatı %11,7 azalmıştır.

Grafik 2. Ülkelere Göre 2019 Yılı Tavuk Eti İhracatı (milyon ton)

Kaynak: Ek Tablo 5

Dünya tavuk eti ihracat değeri 2019 yılında bir önceki yıla göre %0,2 oranında azalarak 23,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Dünya

tavuk eti ihracat değeri 2018 yılında ise 23,2 milyar dolar ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

Dünya tavuk eti ithalatı arttı

Dünya tavuk eti ithalatı bir önceki yıla göre %5,7 oranında artarak 14,0 milyon ton ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu ithalatın %6,0'sı Meksika, %5,6'sı Çin ve %4,8'i Hong Kong tarafından yapılmıştır. Diğer önemli ithalatçı ülkeler ise S. Arabistan, Hollanda, Japonya ve Almanya'dır.

Başlıca ülkeler arasında en büyük ithalat artışı bir önceki yıla göre 5 katına ulaşan Vietnam ve %55,2 oranında artış ile Çin'de görülmüştür. Çin 2018 yılında 9. sırada iken 2019 yılındaki artış ile 2. Sıraya yükselmiştir. Başlıca ülkeler

arasında bir önceki yıla göre en büyük ithalat azalışı %37,6 ile Angola, %22,8 ile BAE ve %14,8 ile Irak'ta görülmüştür. Irak'ın kendi yerel üretimini arttırmak amacıyla kanatlı eti ve ürünlerine yönelik ihracatlara kısıtlama getirmesi bu azalışın en önemli nedenidir.

Dünya tavuk eti ithalat değeri bir önceki yıla göre %2,5 artarak 2019 yılında 22,6 milyar dolar ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

Dünya tavuk eti tüketimi

Dünya tavuk eti tüketimi %4,4 oranında artarak 2019 yılında 113,2 milyon ton ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Dünya 2019 yılı tavuk eti arz ve kullanımı bir önceki yıla göre %3,9 artarak 128,3 milyon tona ulaşmıştır.

Tablo 1. Dünya tavuk eti arzı ve kullanımı (bin ton)

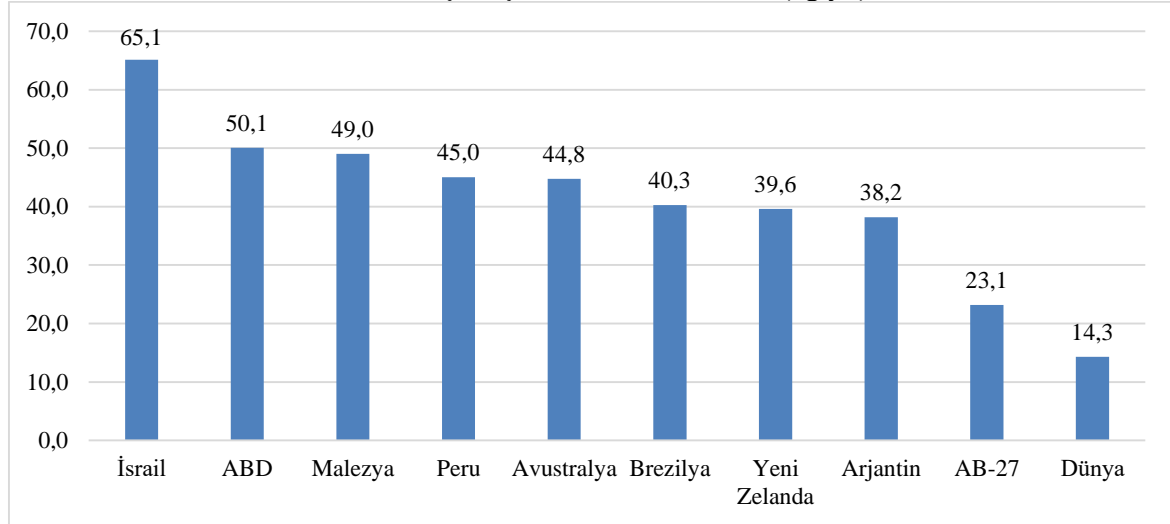
	2015	2016	2017	2018	2019	2020 ¹
ARZ						
Üretim ¹	103.740	106.639	110.238	114.267	119.714	120.911
İthalat	12.238	13.222	13.512	13.239	13.989	13.583
Top. Arz	115.978	119.861	123.750	127.506	133.703	134.494
KULLANIM						
İhracat	13.433	14.079	14.520	15.097	15.085	15.236
Tüketim ¹	102.545	105.782	109.230	112.409	118.618	119.258
Top. Kul.	115.978	119.861	123.750	127.506	133.703	134.494

Kaynak: FAOSTAT, 2020 (Üretim), Trade Map, 2020 (İthalat ve İhracat), 1/TEPGE Hesaplamaları (Üretim 2018 yılı da TEPGE hesaplaması)

Dünyada 2019 yılı kişi başı kanatlı eti tüketiminde; 65,1 kg/yıl ile İsrail ilk sırada yer almaktadır. İsrail'i 50,1 kg/yıl ile ABD, 49,0 kg/yıl ile Malezya, 45,0 kg/yıl Peru ve 44,8

kg/yıl ile Avustralya takip etmektedir. AB'de kişi başına 23,1 kg/yıl kanatlı eti tüketilirken dünya kişi başı tüketim ortalamasının 14,3 kg/yıl olduğu görülmektedir.

Grafik 3. Ülkelere Göre 2019 Yılı Kişi Başı Kanatlı Eti Tüketimi (kg/yıl)

Kaynak: Ek Tablo 4

Dünya Tavuk Yumurtası Durum

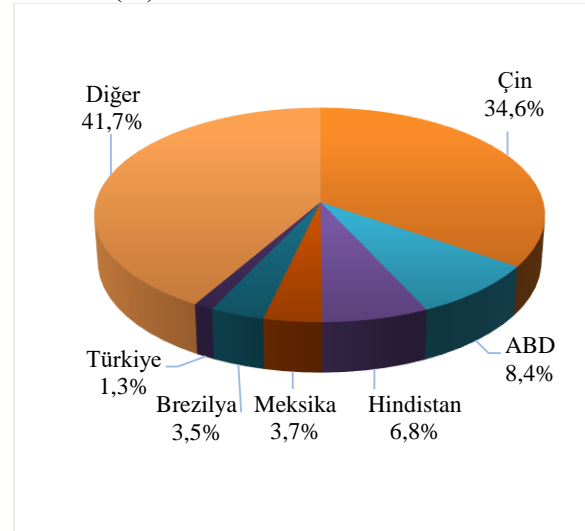
Dünya kabuklu yumurta üretimi 2018 yılında 83 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu üretimde tavuk yumurtası %92,6 oran ile en büyük paya sahiptir.

Dünya tavuk yumurtası üretimi arttı

FAO verilerine göre, dünya tavuk yumurtası üretimi bir önceki yıla göre %2,0 artarak 2018 yılında 76,8 milyon ton ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu üretimin %34,6'sını tek başına gerçekleştiren Çin, 26,6 milyon ton ile en önemli yumurta üreticisidir. Dünya tavuk yumurtası üretiminde ABD %8,4, Hindistan %6,8 ve Meksika %3,7 paya sahiptir. Türkiye ise %1,3 pay ile 9. sırada yer almaktadır. 2018 yılında başlıca ülkelerden Hindistan bir önceki yıla göre %8,0 ve Endonezya %7,7 ile tavuk yumurtası üretiminde en büyük artışa sahip olmuştur. 2018 yılında yaklaşık 1,2 milyon ton yumurta üretimi olan Türkiye ise bir önceki yıla göre %20,1 ile en fazla düşüş yaşayan ülke olmuştur. Ancak aynı yıl Türkiye'de yumurta üretiminin adet bakımından %1,9 oranında arttığı görülmüştür.

Bu durum yumurta başına düşen ağırlığın azaldığını göstermektedir.

Grafik 4. Ülkelere Göre 2018 Yılı Yumurta Üretimi (%)

Kaynak: Ek Tablo 3

Dünya yumurta ihracatı azaldı

Dünyada yumurta ticaret miktarı bakımından elde edilen en güvenilir ve güncel veriler FAO 2018 yılı verileridir. Bu kapsamda dünya yumurta ihracat miktarı 2018 yılında bir önceki yıla göre %9,8 oranında artarak 2,4 milyon tona ulaşmıştır. Yıllar itibarıyla ihracat miktarı bakımından incelendiğinde, %18,7 pay ile

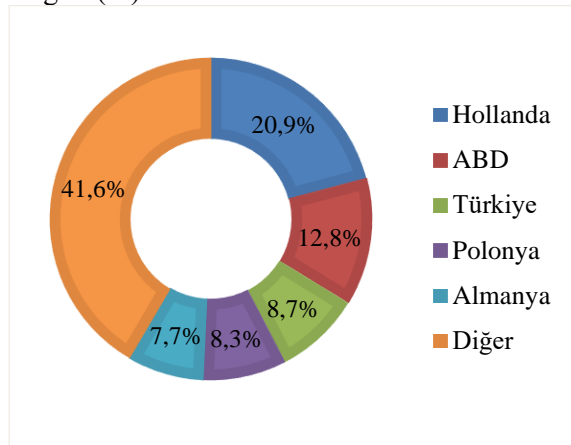
Hollanda liderken, Türkiye %14,9 pay ile 2. sırada ve Polonya %8,4 ile 3. sırada yer aldığı görülmektedir (Ek Tablo 9). FAO verilerine göre 2018 yılı ihracat değeri ise 3,9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

ITC verilerine göre, dünyada yumurta ihracat değeri 2019 yılında bir önceki yıla göre %9,4 oranında azalarak 3,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 11).

Bu düşüşün yaklaşık yarısı Türkiye yumurta ihracatında meydana gelen daralmadan kaynaklanmaktadır. Irak'ın kendi yerli üretimini teşvik etmek amacıyla yumurta ithalatına getirdiği kısıtlamalar dünya yumurta ihracatındaki azalmanın en önemli sebeplerinden görülebilir.

Dünya yumurta ihracat değeri bakımından Hollanda 2019 yılında %20,9 pay ile liderliği korumuştur. Dünya yumurta ihracatında %12,8 pay ile ABD, %8,7 pay ile Türkiye ve %8,3 pay ile Polonya diğer önemli ülkelerdir.

Grafik 5. Dünya 2019 Yılı Yumurta İhracat Değeri (%)

Kaynak: Ek Tablo 11

Dünya yumurta ithalatı azaldı

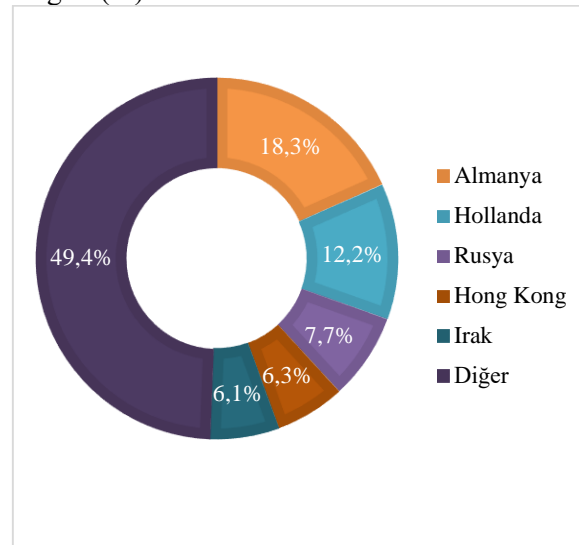
FAO verilerine göre, yumurta ithalat miktarı 2018 yılında bir önceki yıla göre %3,3 oranında

artarak 2,2 milyon tona ulaşmıştır. Bu ithalat miktarında Almanya %18,6 pay ile liderken, Irak %14,7, Hollanda %10,9 ve Hong Kong %7,4 paya sahiptir (Ek Tablo 10). FAO verilerine göre 2018 yılı ithalat değeri ise 4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

ITC verilerine göre, dünya yumurta ithalat değeri 2019 yılında bir önceki yıla göre %12,3 oranında azalarak 3,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 10). Bu azalışta Irak'ın yurtiçinde yumurta üretimini teşvik etmek amacıyla ithalata yasak getirmesi en önemli nedenlerden biridir. Bu gerekçe ile Irak yumurta ithalatını bir önceki yıla göre %47,7 oranında azaltmıştır. Bununla birlikte Kanada yumurta ithalatı %23,1 ve Almanya yumurta ithalatı %18,0 oranında azalmıştır.

Dünya yumurta ithalat değeri incelendiğinde, 2019 yılında %18,3 pay ile Almanya'nın en büyük paya sahip olduğu görülmüştür. Almanya'dan sonra %12,2 pay ile Hollanda, %7,7 pay ile Rusya ve %6,3 pay ile Hong Kong gelmektedir.

Grafik 6. Dünya 2019 Yılı Yumurta İthalat Değeri (%)

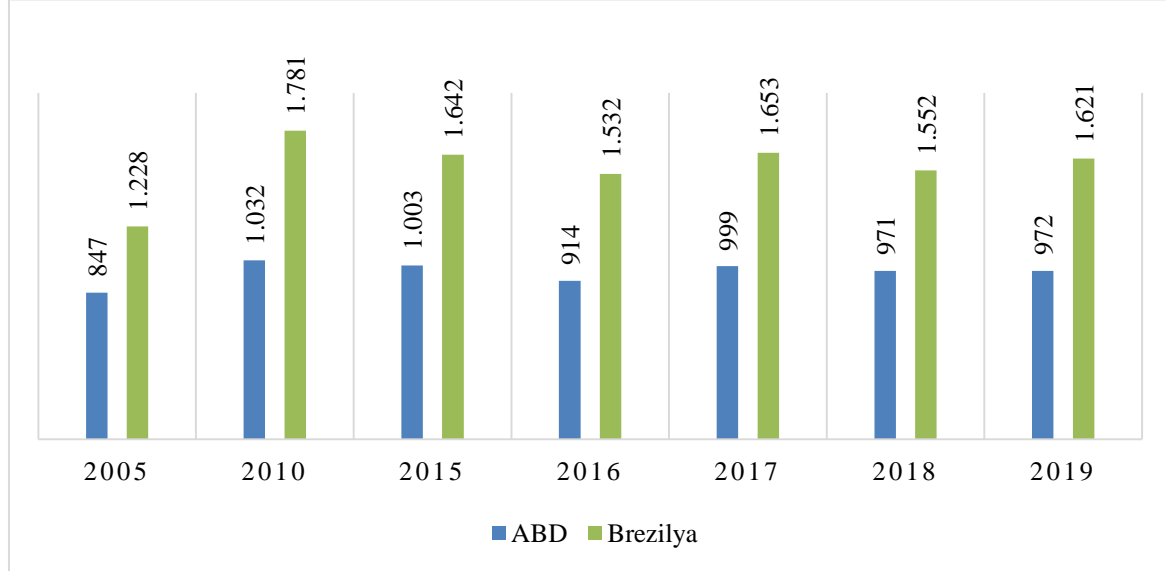
Kaynak: Ek Tablo 12

Dünya Fiyatları

Dünya tavuk eti üretici fiyatlarının 2018 yılında Malezya'da bir önceki yıla göre %10,3 artarak 2.218 \$/tona, Fransa'da %4,4 artarak 1.777

\$/tona ve Meksika'da %2,1 artarak 1.668 \$/tona ulaştığı görülmüştür. Rusya'da ise tavuk eti üretici fiyatı %2,9 düşüşle 1.557 \$/ton olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 14).

Grafik 7. Dünya Tavuk Eti İhraç Fiyatları (\$/ton)

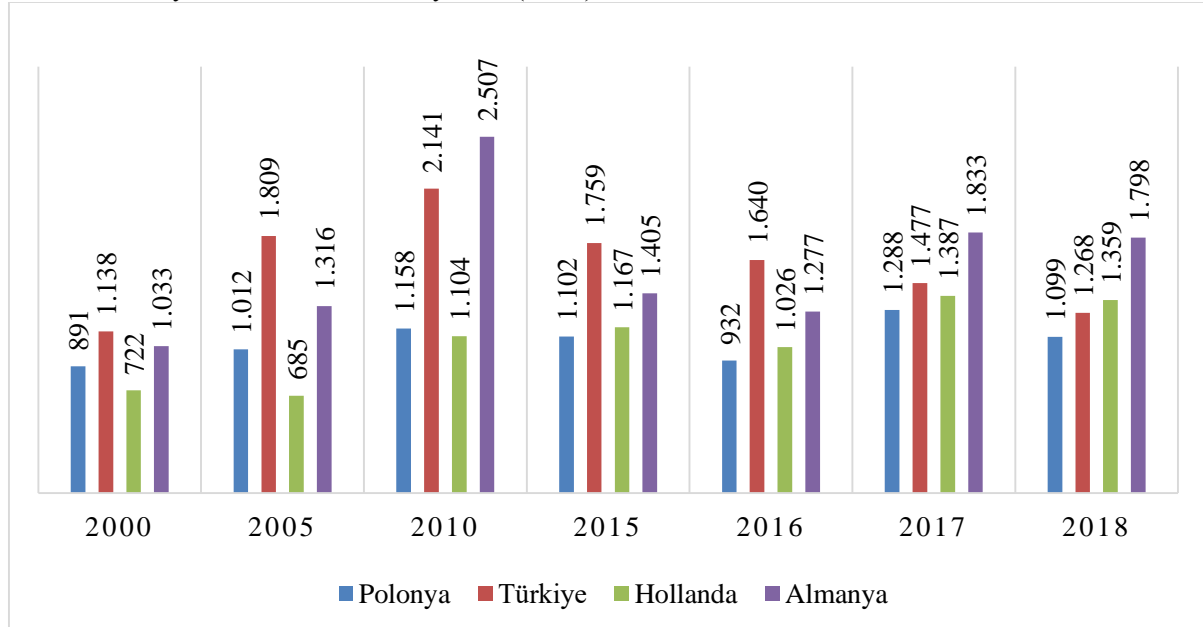

Kaynak: Ek Tablo 13

Dünya tavuk eti üretimi ve ihracatında önde gelen iki ülkenin yıllar itibarıyla ihracat fiyatları incelendiğinde, ABD'nin büyük ölçüde fiyat avantajına sahip olduğu görülmektedir. 2019

yılında 972 \$/ton olan ABD ihrac fiyatı bir önceki yıl göre sadece %0,1 artarken, 1.621 \$/ton olan Brezilya ihrac fiyatı %4,4 artış göstermiştir (Grafik 7).

Grafik 8. Dünya Yumurta Üretici Fiyatları (\$/ton)

Kaynak: Ek Tablo 14

2018 yılında başlıca yumurta ihracatı yapan ülkelerde üretici fiyatları bir önceki yıla göre azalmıştır. Yumurta üretici fiyatı 2018 yılında Polonya'da %14,7 azalış ile 1.099 \$/ton, Türkiye'de %14,2 azalış ile 1.268 \$/ton ve Hollanda'da %2,0 azalış ile 1.359 \$/ton olarak gerçekleşmiştir. Bu ülkelerin aksine 2018 yılında yumurta üretici fiyatı ABD'de %33,4 oranında artarak 1.619 \$/tona ve Malezya'da %13,2 oranına artarak 1.404 \$/tona yükselmiştir (Ek Tablo 14).

DÜNYADA TAHMİN

Dünya Tavuk Eti Tahmin

2020 yılında Koronavirüs hastalığı (COVID-19) nedeniyle tahminlerde önemli bir belirsizlik ortamı meydana gelmektedir. Bununla birlikte bu salgının 2020 yılında tavuk eti ticaretini olumsuz yönde etkilemesi beklenmektedir (USDA, 2020b).

COVID-19 nedeniyle tüketicilerin hayvansal protein talebini azaltacağı tahmin edilmektedir. Restoranların ve yemek servislerinin yaygın olarak kapanması, turizm ve seyahatin azalması gibi nedenlerden dolayı tavuk eti talebinin değişmesi beklenmektedir (USDA, 2020b).

Dünya tavuk eti üretiminin artması beklenmektedir

Zaman Serisi Analizlerinden Çift Üstel Düzleştirme Metodu ile yapılan hesaplamalara göre; dünya tavuk eti üretiminin 2020 yılında %3 oranında artması beklenmektedir. Normal şartlarda beklenen bu artışın COVID-19 salgını ve tedarik zincirinde yaşanan aksaklıklar nedeniyle tahminlerin %1-1,5 oranında aşağı olması beklentiler arasında yer almaktadır.

Tavuk eti ile ilgili veri sağlayan ve tahminler yapan yapıların da bu doğrultuda tahminlerini aşağı çektiği görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda dünya tavuk eti üretiminin %1 artış ile 121 milyon tona ulaşacağı tahmin edilmektedir.

USDA raporunda, daha önceki dünya tavuk eti üretim tahminlerinin %2 daha düşük olacak şekilde yenilendiği görülmektedir. Bu yeni üretim tahminin Çin'de ki üretim düşüşünden kaynaklı olarak gerçekleşeceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, Brezilya, Çin ve ABD'de; AB-27 + Birleşik Krallık, Hindistan, Tayland ve Türkiye'den daha fazla düşüş yaşaması beklenmekte olup, 2020 tavuk eti üretiminin bir önceki yıla göre sadece %1 artacağı tahmin edilmektedir (USDA, 2020b).

Dünya tavuk eti üretiminde lider olan ABD'de 2020 yılında talep artışı nedeniyle bir önceki yıla göre %1,7'lik bir üretim artış beklenmektedir. İkinci büyük üretici olan Brezilya'da ise 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,0 artış olacağı tahmin edilmektedir. Önemli üreticilerden olan Türkiye ve Tayland'ın tavuk eti üretiminde ise azalma beklenmektedir (USDA, 2020a).

Çin'de Afrika Domuz Ateşi (ASF) salgının yerli domuz arzını azaltması, et fiyatlarının yükselmesi ve tavuk eti üretimi için gerekli olan ithal genetiğe erişimin artması nedeniyle dünya tavuk eti üretim artışının yarısından fazlasını Çin'in sağlayacağı tahmin edilmektedir (USDA, 2020b).

Avrupa Komisyonu Raporuna göre; AB-27 + Birleşik Krallık kümes hayvanı eti üretiminin 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,5, oranında

artacağı tahmin edilmektedir (Anonim, 2020b). İşleme tesislerine yapılan yeni yatırımlar ile AB ve Birleşik Krallık'ta kümes hayvanı üretiminde artış beklenmesine rağmen, COVID-19 ile bağlantılı fiyat düşüşleri devam etmesi durumunda bu görünümün negatife dönebileceği düşünülmektedir.

Tüketici talebinin yüksek olması, genetik materyal varlığının artması ve düşük yem maliyetleri nedeniyle Güney Afrika ve Meksika'da kümes hayvanı üretiminin artması beklenmektedir (FAO, 2020a).

Güney Kore'de güçlü biyogüvenlik uygulamaları ve ASF salgınlarının sınırlı olması nedeniyle tavuk eti üretiminin artması beklenmektedir. Filipinler'de domuz eti üretiminde meydana gelen keskin düşüş nedeniyle tavuk eti üretiminin artacağı tahmin edilmektedir (USDA, 2020b).

Dünya tavuk eti ihracatının azalması beklenmektedir

2020 yılında önemli ihracatçı ülkelerde, COVID-19 kısıtlamaları, yemek servisi satışlarında azalışa ve önemli miktarlarda etin stoklarda kalmasına yol açmıştır. Bazı ülkeler ihraç edilemeyen bu ürünleri perakende satışlara yönlendirilirken, özellikle birinci sınıf et ürünleri ve büyük ambalajlardaki etler bu tür tesislerin mevcut olduğu soğuk hava depolarında kalmıştır (FAO, 2020a). Biriken bu stoklara ek olarak limanlardaki gecikmeler, hava taşımacılığının sınırlandırılması, konteyner bulmada zorluklar ve gözetimlerin artması gibi lojistik sorunlar nedeniyle 2020 yılında dünya tavuk eti ticaretinin azalacağı düşünülmektedir (FAO, 2020a; USDA, 2020b).

2020 yılı küresel tavuk eti ihracat tahminleri, Brezilya dışındaki tüm büyük ihracatçılar için daha düşük olacak şekilde güncellenmiştir. Sonuç olarak, Brezilya ve ABD'nin küçük kazanımlarına rağmen dünya tavuk eti ticaretinin 2020'de geçen yıla göre %1 oranında azalması beklenmektedir (USDA, 2020b). Bu azalış ile 2020 yılı tavuk eti ihracatının 15,2 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.

Çin'in tavuk eti talebindeki büyük artışın Brezilya, Tayland ve ABD tavuk eti ihracatında artışa yol açması beklenmektedir. Bu durumun sonucu olarak, Brezilya ve ABD'nin 2020 yılında dünya tavuk eti ihracatındaki paylarının toplamda %63'e yükseleceği tahmin edilmektedir. Brezilya ve ABD'nin, yükselen ihracatçılara kıyasla COVID ile ilgili ticaret sorunlarına karşı daha güçlü olması beklenmektedir (USDA, 2020f).

Avrupa Birliği, yüksek derecede patojenik kuş gribi ile ilgili kısıtlamalar nedeniyle Çin ithalatındaki artış fırsatını kaçırmamasına neden olacağından AB ihracat tahmininde bir düşüş beklenmektedir (USDA, 2020f).

Dünya tavuk eti ihracatında lider olan Brezilya'nın 2020 yılı tavuk eti ihracatında %5,2 oranında artış beklenmektedir. Bu durum COVID-19 salgınına rağmen ülkenin geçen yıl olduğu gibi ana ihracatçı konumunu güçlendireceğini göstermektedir. Aynı yıl ABD tavuk eti ihracatında meydana gelecek artış oranı ise %3,3 olarak tahmin edilmektedir. Türkiye, Tayland ve Ukrayna tavuk eti ihracatında ise azalış beklenmektedir (USDA, 2020a).

2020 yılında küresel kanatlı eti ithalatında beklenen durgunluğun, başta Tayland, Türkiye ve Arjantin olmak üzere bazı geleneksel ihracatçı ülkeler üzerinde olumsuz etkisinin olması beklenmektedir. Diğer taraftan ABD, Brezilya ve Beyaz Rusya'da kanatlı eti ihracatının artacağı tahmin edilmektedir (FAO, 2020a).

2020 yılında yüksek patojenik kuş gribi (HPAI) ile ilgili kısıtlamalar nedeniyle Brezilya ve Tayland'ın, Çin'e yapmış olduğu tavuk eti ihracatının en yüksek seviyesine çıkacağı tahmin edilirken ABD'nin ihracat artışı için Meksika ve Filipinler gibi pazarlara odaklanması beklenmektedir (USDA, 2020b).

Mayıs 2019 tarihinden itibaren Rusya'nın Çin'e tavuk eti ihracat kapılarının açılması ile 2020 yılında Çin, Rusya'nın ana hedefi haline gelmiştir. 2020'nin ilk çeyreğinde COVID-19 nedeniyle deniz sevkiyatlarıyla ilgili zorluklara rağmen, 2020'nin ilk yarısında Rusya ihracatının yüzde 62'sini Çin'e gerçekleştirilen tavuk eti ihracatı oluşturmuştur. Salgının devam etmesi durumunda Rusya'nın Çin'e gerçekleştireceği tavuk eti ihracatının artacağı tahmin edilmektedir (USDA, 2020e).

Dünya tavuk eti ithalatının azalması beklenmektedir

Dünya kümes hayvanı eti ithalatındaki dört yıllık kesintisiz artışın ardından 2020 yılında hafif bir düşüş beklenmektedir. Dünya'da 2020 yılında COVID-19 ile ilgili ekonomik zorluklar, lojistik sıkıntılar ve kilitlemeler ile yemek servislerindeki talepteki keskin düşüşün birleşimi ithalatta küresel bir düşüşe yol açmaktadır (FAO, 2020a). Salgının devam

etmesi nedeniyle 2020 yılında tavuk eti ithalatının azalması beklenmektedir.

Dünya tavuk eti ithalatının USDA verilerine göre; 2020 yılında %2,9 oranında azalacağı tahmin edilmektedir. Bu azalış ile dünya tavuk eti ithalatının 13,6 milyon ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Tavuk eti ithalatındaki düşüşün büyük ithalatçı ülkelerden Güney Afrika, Küba ve Suudi Arabistan'dan kaynaklanacağı tahmin edilmektedir. İthalattaki bu açığın Çin, Meksika ve Japonya tarafından telafi edilmesi beklenmektedir (FAO, 2020a).

Çin'de ASF'ye bağlı olarak domuz eti üretiminde yaşanan çarpıcı düşüş, hayvansal proteinler için daha yüksek fiyatlara yol açacağından tavuk eti ithalatının %60 oranında artması beklenmektedir.

2020 yılında Japonya ve BAE'de %1'lik ithalat artış beklenmektedir. Suudi Arabistan tavuk eti ithalatında ise beklenen azalış oranı %22 civarındadır.

Filipinler ve Vietnam'da domuz eti üretiminde meydana gelen düşüş nedeniyle tavuk eti ithalatının artacağı tahmin edilmektedir. Güney Kore'de de tavuk eti ithalatının bir önceki yıla göre artması beklenmektedir. (USDA, 2020b).

Dünya tavuk eti tüketiminin artması beklenmektedir

Dünya tavuk eti tüketiminin 2020 yılında USDA ve OECD verilerine göre %1 oranında artması beklenmektedir.

2020 yılının ilk yarısında COVID-19'un neden olduğu ekonomik zorluklar Brezilya ve ABD

gibi et üretiminin büyük bir kısmının yurt içinde tüketildiği ülkelerde, et ürünlerine yönelik iç talebin azalmasına neden olmuştur. Salgının devam etmesi nedeniyle talepteki bu azalışın devam edeceği tahmin edilmektedir. Ayrıca ithalatçı ülkelerde turizm sektörünün içinde bulunduğu belirsizliğin de talebin kısıtlanmasına neden olacağı düşünülmektedir.

Tavuk eti tüketiminin en fazla olduğu ABD’de 2020 yılında tüketimin %1,9 oranında artması beklenmektedir. Önemli tavuk eti tüketicisi olan Çin’de ise 2020 yılında tüketimin %10,8 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Brezilya ve Tayland gibi ülkelerde ise 2020 yılı tavuk eti tüketiminde azalış beklenmektedir (USDA, 2020a).

Güney Kore’de tavuk eti tüketimin bir önceki yıla göre %3 oranında artması beklenmektedir. Vietnam’da kişi başına tavuk eti tüketiminin %2 azalması beklenmektedir (USDA, 2020b).

Rusya’da COVID-19 tedbirleri kapsamında uluslararası seyahatin yasaklanması; halkın yurt içinde seyahat etmelerine ya da evde kalmalarına yol açmıştır. Bu durum 2020 ilk yarısında tavuk eti tüketimini artırmış ve salgının devam etmesi nedeniyle bu artışın devam edeceği tahmin edilmektedir (USDA, 2020e).

Avrupa Komisyonu Raporuna göre; AB-27+Birleşik Krallık kanatlı tüketiminin 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,4 oranında artacağı tahmin edilmektedir (Anonim, 2020b).

Dünya Tavuk Yumurtası Tahmin

2020 yılında COVID-19 salgını nedeniyle tavuk etinde olduğu gibi tavuk yumurtası tahminlerinde belirsizlik söz konusudur.

Bununla birlikte bu salgının ortaya çıktığı andan günümüze kadar başta lojistik alanda olmak üzere tedarik zincirinde aksaklıklar yaşanmaktadır. Bu yaşanan aksaklıkların yanında restoranların ve yemek servislerinin yaygın olarak kapanması, turizm ve seyahatin azalması 2020 yılı yumurta talebini ve ticareti etkileyeceği düşünülmektedir.

Dünya tavuk yumurtası üretiminin artması beklenmektedir

Zaman Serisi Analizlerinden Çift Üstel Düzleştirme Metodu ile yapılan hesaplamalara göre; dünya tavuk yumurtası üretiminin 2020 yılında %2 oranında artarak 80 milyon tona ulaşması beklenmektedir. Bu büyümede tüm kümes hayvancılığı ürünlerinde olduğu gibi artan nüfus, daha fazla satın alma gücü ve kentleşmenin etkili olacağı düşünülmektedir (FAO, 2020b).

AB + Birleşik Krallık yumurta üretiminin 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,1 oranında artarak 7,1 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir (Anonim, 2020c).

USDA raporuna göre; ABD yumurta üretiminin 2020 yılında bir önceki yıla göre %2,9 oranında azalacağı tahmin edilmektedir.

Dünya tavuk yumurtası ihracatının azalması beklenmektedir

Dünyada başta COVID-19 salgını olmak üzere bazı ülkelerde yaşanan kuş gribi vakaları nedeniyle 2020 yılında ihracatın azalacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca başlıca yumurta ithalatçılarından biri olan Irak’ın 2019 yılında yurtiçinde üretimi artırmak amacıyla yumurta ithalatına yasak getirmesi dünya yumurta

ihracatının azalması yönünde bir neden olarak görülmektedir.

Irak'ın yumurta tedarikçilerinden biri olan Türkiye'nin 2019 yılında yumurta ihracatı önemli ölçüde azalmış olup, 2020 yılında da bu azalışın devam ettiği görülmektedir. 2020 yılı 7 aylık dönemde bir önceki yılın aynı dönemine göre Türkiye'nin Irak'a yapmış olduğu yumurta ihracatı %91 azalmıştır. Irak'ın yerli üretime geçişi ve yumurta ithalatını durdurmasının dünya yumurta ihracatının azalmasında en önemli nedenlerden biri olacağı düşünülmektedir.

Dünya tavuk yumurtası ihracatında başlıca ülkelerden biri olan Polonya COVID-19'un yanı sıra 31 Aralık 2019'dan beri yüksek patojenik kuş gribi ile mücadele etmektedir. Kuş gribi salgını sonrasında başta Güney Afrika, Çin, Güney Kore, Singapur, Japonya, Tayvan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Filipinler olmak üzere birçok önemli ülke Polonya'nın tavuk ve yumurta ürünlerine yasak getirmiştir (USDA, 2020c).

Dünya tavuk yumurtası ithalatının azalması beklenmektedir

Dünya tavuk yumurtası ithalatının tavuk etinde olduğu gibi COVID-19 salgını ile ilgili sorunlar nedeniyle 2020 yılında azalması beklenmektedir.

Başlıca yumurta ithalatçılarından Irak, yerel üretimi teşvik etmek amacıyla 2019 yılından bu yana yumurta ithalatına yasak uygulamaya başlamıştır. Bu doğrultuda başta en önemli tedarikçisi olan Türkiye'den gerçekleştirdiği yumurta ithalatı durma noktasına gelmiştir.

Dünya tavuk yumurtası tüketimi

USDA raporuna göre; ABD kişi başı yumurta tüketiminin 2020 yılında bir önceki yıla göre %3,2 azalarak 283,8 adet olacağı tahmin edilmektedir.

AB+ Birleşik Krallık kişi başı yumurta tüketiminin 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,1 artışla 6,9 milyon ton olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir (Anonim, 2020c).

2020 yılında Meksika'nın Japonya'yı bile geride bırakarak en önemli yumurta tüketicisi olacağı tahmin edilmektedir. Bunun en önemli nedeni COVID-19 salgını acil durum önlemleri kapsamında halkın büyük bir kısmının evde kalması ve böylece hane halkı talebinin artmasıdır. Bu gerekçe ile Meksika kişi başı yumurta tüketiminin 23,6 kg olması beklenmektedir (USDA, 2020d).

Fiyatlar

Dünya'da 2020 yılının ilk yarısında COVID-19 salgını nedeniyle alınan sosyal mesafe önlemleri mezbahalarda, et işleme ve paketleme tesislerinde işgücü açığına neden olmuş, bazılarını kapanmaya zorlamıştır. Bu durumun sonucu olarak tedarik zincirinde meydana gelen aksamlar çiftlik fiyatlarının düşmesine neden olmuştur (FAO, 2020a). 2020 yılının ilk yarısında COVID-19 salgını ile ilgili yaşanan sorunlar devam etmekte olup, üretici fiyatlarını olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

COVID-19 ile ilgili ekonomik zorluklar, lojistik sıkıntılar ve kilitlemeler ile talepteki keskin azalış nedeniyle tavuk eti ve fiyatların düşmesi beklenmektedir. ABD ve Brezilya gibi ihracatçı

ülkelerde COVID-19 salgınının neden olduğu yurtiçi ve yurtdışı talepteki azalmanın uluslararası et fiyatlarını düşüreceği tahmin edilmektedir.

AB + Birleşik Krallık yumurta fiyatlarının 2020 yılında bir önceki yıla göre %5,3 oranında azalacağı tahmin edilmektedir (Anonim, 2020c).

TÜRKİYE'DE DURUM**Türkiye'de Tavuk Eti Durum**

Türkiye'de 2019 yılında kanatlı hayvanların %63,6'sını et tavuğu, %34,6'sını yumurta tavuğu ve %1,8'lik kısmını diğerleri oluşturmaktadır (Tablo 2). Türkiye'de 2018 yılı itibarıyla 75 kuluçkahane, 367 işletmeye ait 2.388 adet damızlık kümesi, 7.655 işletmeye ait 12.542 etlik tavuk kümesi ve 2.715 işletmeye ait 5.066 yumurtacı tavuk kümesi bulunmaktadır (Ek Tablo 17).

Türkiye'de et tavuğu sayısı azaldı

2018 yılında 229,5 milyon ile en yüksek seviyesine ulaşan et tavuğu varlığı 2019 yılında bir önceki yıla göre %3,3 oranında azalmıştır.

Kümes hayvan sayısının %63,6'sını oluşturan et tavuğu sayısı 2019 yılında 221,8 milyon adede düşmüştür (Ek Tablo 15).

Et tavuğu varlığının yarısından fazlası (%56,4) 5 ilde toplanmıştır. Manisa %12,6 pay ile en çok et tavuğu bulunan il olmakla beraber, Sakarya %12,6, Balıkesir %11,6, Bolu %10,8 ve Mersin %8,7 pay ile diğer önemli illerdir (Ek Tablo 19).

Et tavuğu varlığı bölgeler bazından incelendiğinde, 2019 yılında Doğu Marmara ve Ege Bölgesi'nin toplamda %59,8 paya sahip olduğu görülmektedir. Doğu Marmara %33,5 ile et tavuğu sayısı bakımından lider konumdayken, Ege Bölgesi %26,3 ve Batı Marmara %14,3 paya sahiptir (Ek Tablo 18).

Tablo 2. Türkiye'de 2019 yılı kümes hayvanı sayıları (bin adet)

Hayvan Türleri	Miktar (bin adet)	Pay (%)
Kümes hayvanları	348.785	100,0
Tavuk	342.567	98,2
Et tavuğu	221.842	63,6
Yumurta tavuğu	120.725	34,6
Hindi	4.541	1,3
Kaz	1.157	0,3
Ördek	520	0,1

Kaynak: Ek Tablo 15

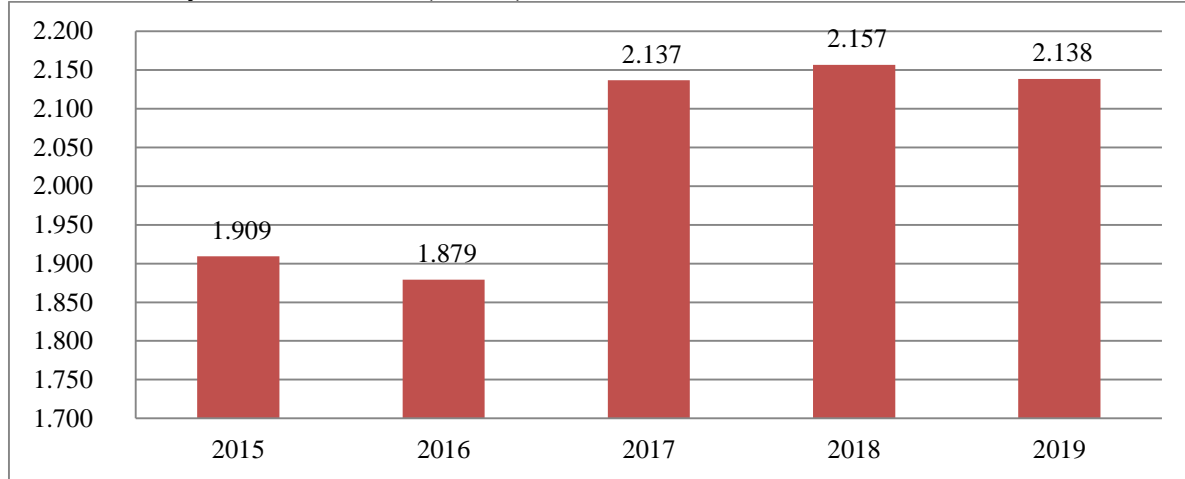
Türkiye'de tavuk eti üretimi azaldı

Türkiye'de tavuk eti üretimi 2018 yılında 2,2 milyon ton ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Ancak 2019 yılına gelindiğinde bir önceki yıla göre %0,8 azalış gösteren tavuk eti üretimi 2,1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'de tavukçuluk sektörünün yıllar itibarıyla büyüdüğü, ancak 2014 yılından bu yana bu büyümenin iç ve dış talebin azalmasıyla yavaşladığı görülmüştür. Tavuk eti fiyatının yüksek seyreden kırmızı et fiyatının oldukça

altında olması ile artan ihracat miktarı 2018 yılında da büyümenin devam etmesine neden olmuştur. Ancak TL'nin dolar karşısında değer kaybetmesi başta yem hammaddeleri olmak üzere ithal girdilerin fiyatlarının artmasına yol açmış ve buna ek olarak yurt içinde yem hammadde üretiminin sınırlı olması kanatlı sektörünün yavaşlamasına neden olmuştur. Üreticilerin kapasitelerini düşük tutmasına neden olan bu faktörlere ek olarak Irak ile yaşanan ihracat sorunları 2019 yılında üretimin azalmasına yol açmıştır.

Grafik 9. Türkiye tavuk eti üretimi (bin ton)

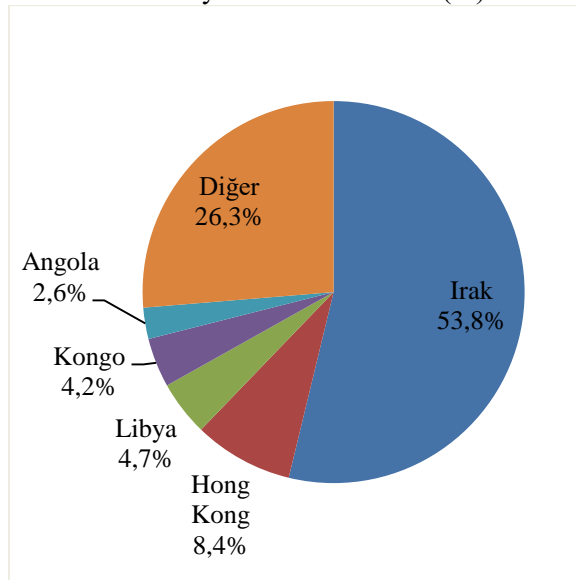
Kaynak: Ek Tablo 16

Türkiye’de kesilen tavuk sayısı 2018 yılında üretimde olduğu gibi en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2019 yılında bir önceki yıla göre %1,7 azalışla 1,2 milyar adet tavuk kesilmiştir.

Türkiye tavuk eti ihracatı azaldı

Türkiye’de 2018 yılında 453,4 bin ton ile rekor seviyesine ulaşan tavuk eti ihracatı 2019 yılında bir önceki yıla göre %3,0 oranında azalmıştır. 2019 yılında gerçekleştirilen tavuk eti ihracatı 439,6 bin ton olup, 457 bin tonluk toplam kanatlı eti ihracatının %96,2’sini oluşturmaktadır.

Grafik 10. Türkiye tavuk eti ihracatı (%)

Kaynak: Ek Tablo 20

Son 10 yıldır tavuk eti ihracatının yarısından fazlası Irak’a yapılmakta olup, 2019 yılında Irak’ın ihracat payı %53,8’dir. Irak’ı %8,4 ile Hong Kong, %4,7 ile Libya ve %4,2 ile Kongo takip etmektedir (Grafik 20).

2019 yılında başlıca ülkeler arasında tavuk eti ihracatında en büyük artışın Özbekistan, S. Arabistan, Laos ve Kongo’da olduğu görülmektedir. Tavuk eti ihracatında bir önceki yıla göre Özbekistan 5 katına, S. Arabistan 3 katına çıkarken, Laos’da %91,3 ve Kongo’da %36,8 artış olmuştur.

Daha önceki yıllarda sınırlı miktarda ihracat yapılan ülkelere, 2,9 bin ton ile Moritanya, 2,1 bin ton ile Japonya, 1,6 bin ton ile İran ve Sierra Leone 2019 yılı tavuk eti ihracatında göze çarpan ülkelerdir (Ek Tablo 20).

2019 yılında gerçekleştirilen tavuk eti ihracatında bir önceki yıla göre azalış gösteren ülkeler incelendiğinde, %53,7 ile Libya, %39,7 ile Vietnam ve %16,1 ile BAE ön sıralarda yer almaktadır.

Türkiye’de 2018 yılında tavuk eti ihracat miktarı 453,4 bin ton ile en yüksek seviyesine ulaşsa da

551 milyon dolar ihracat değeri ile 634 milyon dolar olan 2014 yılının altında kalmıştır. Bu durum son yıllarda döviz kurlarında meydana gelen artıştan kaynaklanmaktadır. 2019 yılı tavuk eti ihracat değeri ise 544 milyon dolar olup, bir önceki yıla göre %1,2 oranında azalmıştır.

Türkiye tavuk eti ihracatının yarısına sahip olan Irak, yerli üretimi geliştirmek amacıyla kanatlı ürünlerine uyguladığı gümrük vergisini büyük oranda artırmış ve kanatlı eti ve ürünlerine yönelik ithalatı yasaklamıştır. Irak ile yaşanan bu sıkıntıların yanı sıra Orta Doğu'da ki karışıklıklar beyaz et sektöründe sıkıntıya yaşamasına neden olsa da ihracat devam etmektedir. Bu kapsamda büyük ölçüde Irak pazarına bağlı olan Türkiye'nin tavuk eti ihracatının devamlılığı ve sektörün sıkıntı yaşamaması için ihracat pazarının çeşitlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Dünya tavuk eti ihracatında 2019 yılında 6. sırada yer alan Türkiye'de, üretimin %21'i ihraç edilmiştir.

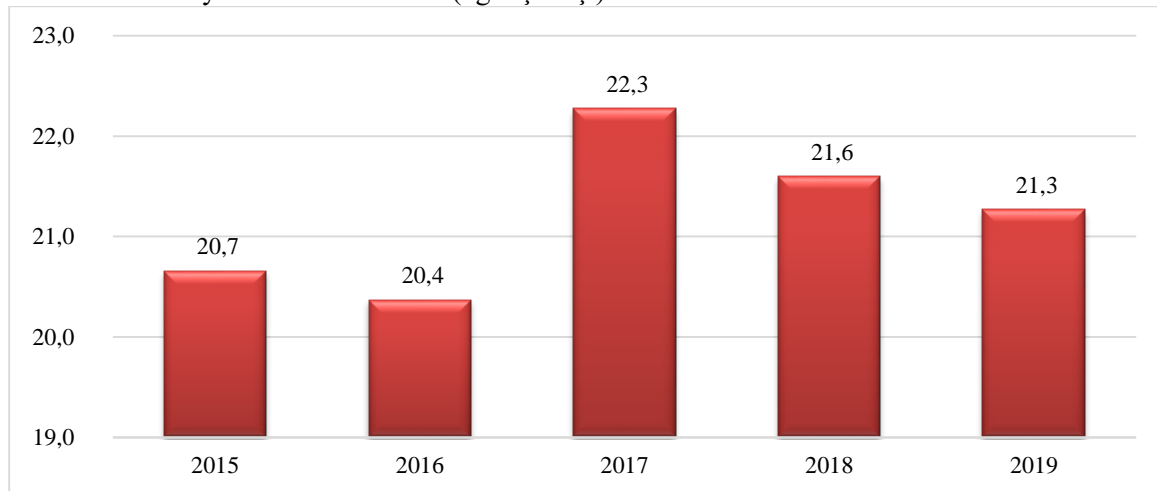
Türkiye tavuk eti ithalatı

Türkiye kanatlı hayvancılık sektörü tavuk eti üretimi bakımından kendine yeterli ve ihracatçı olmasına rağmen damızlık materyal bakımından dışa bağımlı durumdadır. Etlik piliç damızlıkların tamamı ithal edilmektedir. Bununla birlikte yurtdışından 5 adet etçi saf hat getirilerek melezleme çalışmaları başlamış olup, Anadolu-T adı verilen ilk yerli etçi hat elde edilmiştir.

Türkiye tavuk eti tüketimi azaldı

Türkiye'de tavuk etinin ucuz protein kaynağı olması, hazırlanmasının kolaylığı, çok çeşitli yemeklerde kullanılabilmesi ve fiyatının kırmızı ete kıyasla uygun olması gibi sebepler, tavuk eti tüketimini arttırmaktadır. Ancak 2019 yılında bir önceki yıla göre %0,6 oranında azalarak 1,7 milyon ton tavuk eti tüketilmiştir. Kişi başı tüketimi ise 2019 yılında %1,5 oranında azalarak 21,3 kg olarak gerçekleşmiştir. Bu çok küçük oranda ki azalmanın 2019 yılı tavuk eti tüketici fiyatlarının yüksek seyretmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Grafik 11. Türkiye tavuk eti tüketimi (kg/kişi başı)

Kaynak: TEPGE Hesaplamaları

Türkiye tavuk eti arz ve kullanım miktarı 2018 yılında yaklaşık 2,2 milyon ton ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2019 yılında sadece 24 bin tonluk bir azalma yaşanmıştır. 2019 yılı Türkiye tavuk eti arz ve kullanım miktarının bir önceki yıla göre %1,1 oranında azalarak 2,1 milyon ton

olarak gerçekleştiği görülmüştür. Bu duruma 2019 yılında meydana gelen tavuk eti fiyatlarındaki artışın neden olduğu söylenebilir. Tavuk etinin diğer üstünlüklerinin yanı sıra kırmızı ete kıyasla çok daha uygun olması tüketiminde en önemli gerekçelerinden biridir.

Tablo 3. Türkiye tavuk eti arzı ve kullanımı (bin ton)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020 ¹
ARZ						
Üretim	1.909	1.879	2.137	2.157	2.138	2.202
İthalat ³	1	0	3	6	1	-
Top. Arz	1.910	1.879	2.140	2.163	2.139	2.202
KULLANIM						
İhracat	334	314	404	453	440	454
Tüketim ²	1.576	1.565	1.736	1.709	1.699	1.748
Top. Kull.	1.910	1.879	2.140	2.163	2.139	2.200

Kaynak: TÜİK ve TEPGE Hesaplamaları, 1/Tahmin, 2/TEPGE Hesaplamaları, 3/Karşı ülke tarafından reddedilen veya ticari anlaşmazlıklar vb. sebeplerle ihracattan geri dönen tavuk eti sevkiyatlarının TÜİK verilerinde "ithalat" olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye Tavuk Yumurtası Durum

Türkiye tavuk yumurtası sektörü 2018 yılında 2.715 işletme sayısı ve 5.066 adet kümes sayısına sahiptir (Ek Tablo 17). Mevcut kapasite ile büyüme eğiliminde olan sektör, 2019 yılında maksimum üretim seviyesine ulaşmış ancak Irak'ın yumurta ithalatına yasak getirmesiyle sektör büyük ölçüde etkilenmiştir.

Türkiye yumurta üretim miktarı arttı

Türkiye'de tavuk yumurtası üretim miktarı bir önceki yıla göre %1,3 oranında artarak 2019 yılında en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2019 yılı tavuk yumurtası üretim miktarı 1,2 milyon ton ve adet bazında ise 19,9 milyar adet olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 16).

Türkiye'de tavuk eti üretiminde yaygın olan entegre üretim yapısına yumurta tavukçuluğunda pek rastlanmamaktadır. Bu yüzden yumurta tavukçuluğundaki işletmeler

daha bağımsız olup; büyük şehirlere yakın yerlerde yoğunlaşsa da Türkiye'nin her tarafına yayılmış durumdadır. Yumurta tavuğu sayısının %61,5'i üç bölgede toplanmıştır. Ege bölgesi %33,3 ile yumurta tavuğu sayısı bakımından lider konumda iken, Batı Anadolu %15,0 ve Doğu Marmara %13,2 paya sahiptir (Ek Tablo 18). İller bazında incelendiğinde; Afyon'un %13,2 ile lider olduğu görülmektedir. Konya %10,4, Manisa %9,9, Bursa %6,5, İzmir %6,4 ve Balıkesir %5,4 paya sahiptir. Bu altı il Türkiye yumurta tavuğu varlığı bakımından %61,5 pay ile önde gelmektedir (Ek Tablo 19).

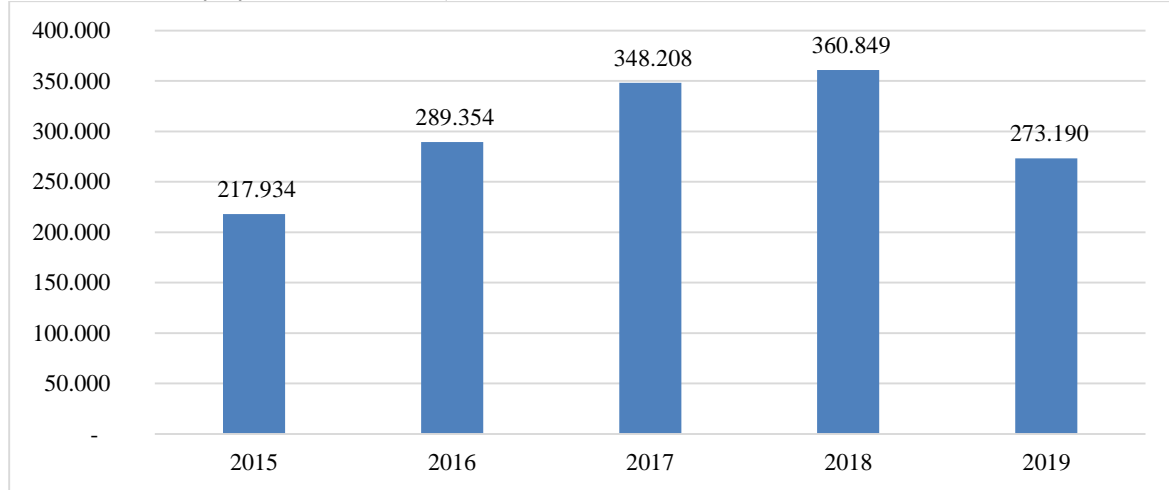
Türkiye yumurta ihracatı azaldı

Türkiye'de 2018 yılında 361 bin ton ile en yüksek seviyesine ulaşan tavuk yumurtası ihracat miktarı, 2019 yılında azalış göstermiştir. Bir önceki yıla göre %24,3 oranında azalan yumurta ihracatı 273 bin tona düşmüştür (Grafik 12). Bu düşüşün en önemli nedeni son 10 yıldır

yumurta ihracatının %70'den fazlasının yapıldığı ülke olan Irak'ın yerli üretimi arttırmak amacıyla yumurta ithalatını yasaklamasıdır. Irak ile yaşanan ihracat kayıpları farklı ülkelere yapılan ihracatlar ile telafi edilmeye çalışılsa da ihracattaki bu önemli azalışın önüne geçilememiştir.

Türkiye'de ihracatı yapılan kabuklu yumurtanın neredeyse tamamını tavuk yumurtası oluşturmaktadır. Bu yumurtaların %91,8'ini sofralık (taze) yumurtalar oluştururken %8,2'sini kuluçkalık ve damızlık yumurtalar oluşturmaktadır (Ek Tablo 24).

Grafik 12. Türkiye yumurta ihracatı (ton)

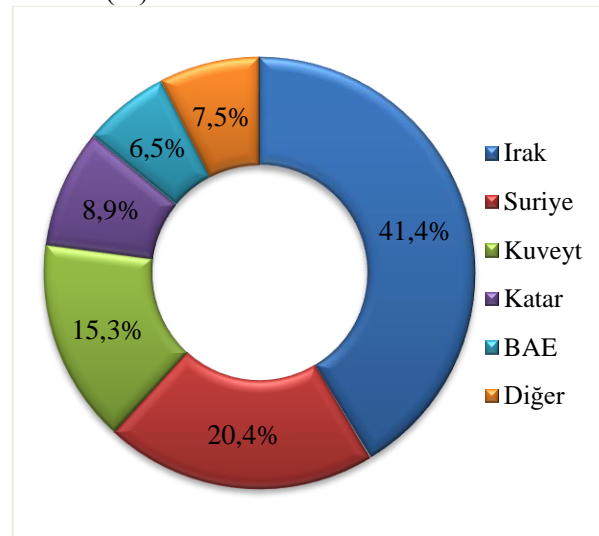
Kaynak: Ek Tablo 22

2019 yılında tavuk yumurtasının %41,4'ü Irak'a ihraç edilmiştir. İhracattaki payının büyük miktarda azalmasına rağmen Irak, lider konumda yer almaya devam etmiştir. Aynı yıl Suriye %20,4, Kuveyt %15,3 ve Katar %8,9 pay ile yumurta ihracatında önemli olan diğer ülkeler olmuştur.

2018 yılında %80,4 paya sahip olan Irak'ın ihracattaki payı 2019 yılında %61,0 oranında azalmıştır. Irak ile yaşanan ihracattaki kayıpların 96 bin tonluk kısmı Suriye ve Kuveyt ile telafi edilmiştir. Böylece 2019 yılında en büyük ihracat artışının 56 katına çıkan Kuveyt ve 41 katına çıkan Suriye'ye olduğu görülmüştür. Bununla birlikte BAE'ye yapılan yumurta ihracatı 2 katına çıkarken, Katar yumurta ihracatı %80,5 oranında artmıştır. Söz konusu ülkelerin

ihracat artışı Irak ile yaşanan %61'lik kaybın büyük bir bölümünü karşılamıştır. Buna rağmen 2019 yılı sektörde büyük sıkıntılar yaşanmasına engel olamamıştır.

Grafik 13. Türkiye 2019 yılı yumurta ihracat miktarı (%)

Kaynak: Ek Tablo 22

Türkiye’de tavuk yumurtası ihracat değeri 2018 yılında 430 milyon dolar ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2019 yılında ise bir önceki yıla göre %31,4 oranında azalarak 295 milyon dolara düşmüştür (Ek Tablo 23).

Türkiye yumurta ithalat miktarı arttı

Damızlık yumurta açısından dışa bağımlı olan Türkiye’de yumurta ithalatının tamamı kuluçkalık/damızlık yumurtalardan oluşmaktadır. 2019 yılında ithal edilen kuluçkalık/damızlık yumurta miktarı %8,4 oranında artarak 1.920 ton olarak gerçekleşmiştir.

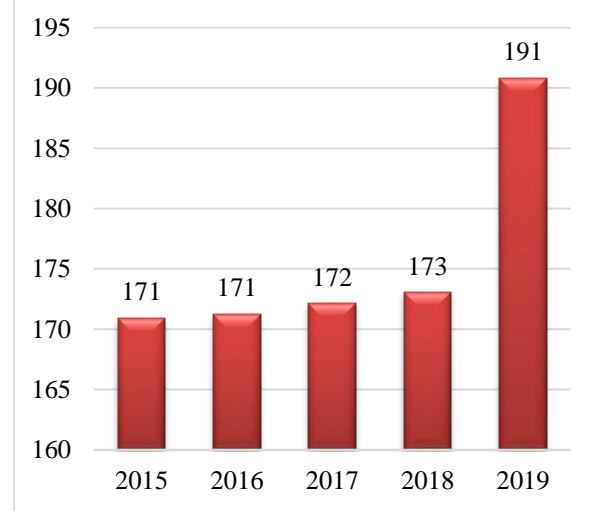
Yumurta ithalatının gerçekleştirildiği en önemli ülke Birleşik Krallık olup; 2019 yılı yumurta ithalatının %72,9’u bu ülkeden yapılmıştır. Macaristan %9,5’ini ve ABD %8,7’sini karşılayan diğer önemli ülkelerdir (Ek Tablo 26).

Türkiye yumurta tüketimi arttı

Türkiye’de 2019 yılı yumurta tüketimi bir önceki yıla göre %11,9 artarak 993 bin ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 4). Kişi başına yumurta tüketimi ise bir önceki yıla göre %10,3 oranında artarak 191 adede yükselmiştir (Grafik

14). 2019 yılında Irak ile yaşanan ihracat sıkıntıları arz fazlasına neden olmuş, bu durumun sonucunda yumurta fiyatlarında düşüş yaşanmıştır. Yumurta fiyatlarına yansıyan bu düşüş yumurta tüketiminde meydana gelen artışın nedeni olduğu söylenebilir.

Grafik 14. Türkiye kişi başına yumurta tüketimi (adet)

Kaynak: TEPGE Hesaplamaları

2019 yılında Türkiye’de yumurta arz ve kullanım miktarı bir önceki yıla göre %1,3 oranında artarak 1,2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 4). Son 5 yıldır yumurta arz ve kullanımının artış eğiliminde olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Türkiye tavuk yumurtası arzı ve kullanımı (bin ton)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020 ¹
ARZ						
Üretim	1.045	1.131	1.205	1.228	1.244	1.256
İthalat	-	-	-	-	-	-
Top. Arz	1.045	1.131	1.205	1.228	1.244	1.256
KULLANIM						
İhracat	205	276	335	340	251	206
Tüketim ²	840	855	870	887	993	1.050
Top. Kull.	1.045	1.131	1.205	1.228	1.244	1.256

Kaynak: TÜİK, 2020 (İthalat/ihracat GTİP: 040721; Tavuk Yumurtaları (taze)) 1/Tahmin 2/TEPGE Hesaplamaları

Türkiye’de Maliyet ve Fiyatlar

Türkiye’de kanatlı hayvancılık sektörü üretim maliyetinin en büyük kısmını %66 oran ile yem

gideri oluşturmaktadır (Tablo 5). Kanatlı hayvancılıkta kullanılan yem hammaddelerinin başında mısır ve soya gelmektedir.

Tablo 5. Broiler maliyet hesabı

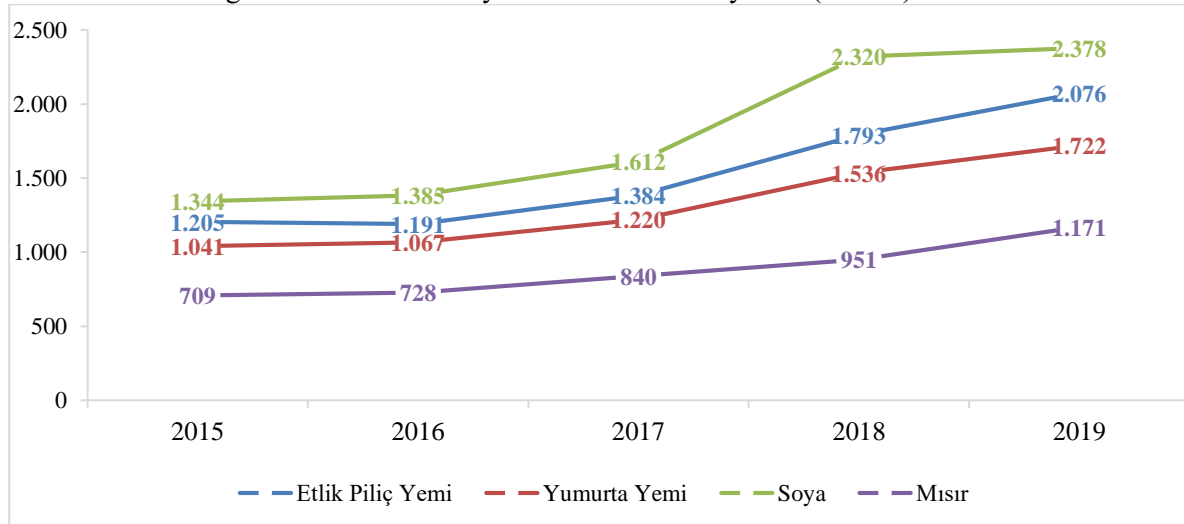
Maliyet Kalemleri	%
Yem	66,00
Cıvciv gideri	15,30
Üretici ücreti (Yakıt+ Altlık+ İlaç+ Dezenfektan dahil)	15,40
Canlı piliç nakil	2,13
Teknik hizmet (Aşısı dahil)	0,70
Genel giderler	0,47
Toplam	100,00

Kaynak: BESD-BİR, 2020

2019 yılında kullanılan kanatlı yemi miktarı bir önceki yıla göre %2,7 artarak 10 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (TÜRKİYEM-BİR, 2020). Bu yemlerin ana girdisi mısır ve soya fasulyesidir. Türkiye’de mısır üretimi 2019 yılında bir önceki yıla göre %5,3 oranında artarak 6 milyon ton, mısır ithalatı ise bir önceki yıla göre %69,3 artarak 3,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Soya fasulyesi üretimi ise 2019

yılında bir önceki yıla göre %2,7 artarak 150 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında ithal edilen soya fasulyesi miktarı ise 2,6 milyon ton olup, bir önceki yıla göre %0,9 azalış göstermiştir. 2019 yılında mısır ihtiyacının %37,4’ü, soyanın ise %94,6’sı ithalat yolu ile karşılanmaktadır (Ek Tablo 29). Bu durum üretim maliyetini yükseltmekte ve dış ticarete rekabet şansını azaltmaktadır.

Grafik 15. Yıllara göre ortalama kanatlı yem ve hammadde fiyatları (TL/ton)

Kaynak: Ek Tablo 28

Yem hammadde fiyatlarındaki artışa bağlı olarak yem fiyatları da yıllar itibarıyla artış göstermektedir. Türkiye Yem Sanayicileri

Birliği verilerine göre, 2019 yılında bir önceki yıla göre mısırın ton fiyatı %23,1 artarak 1.171 TL ve soyanın ton fiyatı %2,5 artarak 2.378 TL

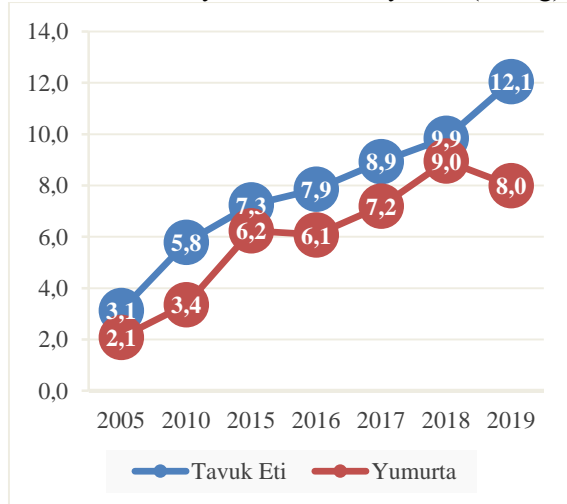
olarak gerçekleşmiştir. Etlik piliç yeminin ton fiyatı %15,8 artarak 2.076 TL ve yumurta yeminin ton fiyatı %12,1 artarak 1.722 TL'ye yükselmiştir. Bu yem ve yem hammaddelerin fiyatlarının 2015-2019 arasında %65-77 arasında arttığı görülmektedir (Grafik 15).

Fiyatlarda ki artış; Türk Lirası (TL)'nin, ABD Doları karşısında her zamankinden daha düşük bir seviyeye gerilemesi ve ithal yem girdilerinin nispeten pahalı ve yabancı para cinsinden ödenmesinden kaynaklanmıştır.

2019 yılında tavuk eti üretici fiyatı bir önceki yıla göre %25,6 oranında artarak 7,9 TL/kg'a tüketici fiyatı ise %22,4 oranında artarak 12,1 TL/kg'a yükselmiştir (Ek Tablo 30, 31).

2019 yılında tavuk yumurtası üretici fiyatı bir önceki yıla göre %5,7 artarak 0,37 TL/adede (5,92 TL/kg) yükselirken (Ek Tablo 30), tüketici fiyatı %10,7 oranında azalarak 0,50 TL/adet (8 TL/kg)'a düşmüştür (Ek Tablo 31).

Grafik 16. Türkiye'de tüketici fiyatları (TL/kg)*

Kaynak: Ek Tablo 31 *16 yumurta=1 kg

2019 yılında yumurta üretici fiyatı artarken, tüketici fiyatının azalması Irak'ın ihracatının önemli ölçüde düşmesinden kaynaklanmaktadır.

İhracatın azalması arz fazlası oluşmasına neden olmuş ve bu arz fazlası tüketici fiyatlarını düşürmüştür.

TÜRKİYE'DE TAHMİN

Türkiye'de girdilerin ithalata bağlı olması ve 2016 yılından bu yana TL'nin dolar karşısında değer kaybetmesi nedeniyle kanatlı sektörü büyük ölçüde etkilenmiştir. Döviz kurlarındaki artışın devam etmemesi, Irak ile yaşanan ihracat sorunlarının çözülmesi ya da yeni pazarların bulunması durumunda 2020 yılında beklenen büyümenin gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Türkiye'de 2020 yılı Mart ayından itibaren görülmeye başlayan COVID-19 salgını nedeniyle tavuk eti ve yumurta sektöründe tedarik zincirinde bazı aksaklıklar olabileceği beklentiler arasında yer almaktadır. Damızlık materyal ve hammadde bakımından dışa bağımlılık ile uygulanan sokağa çıkma kısıtlamaları ve COVID-19 salgınının turizme olan etkilerinin bir sonucu olarak üretimdeki artışın olumsuz yönde etkileneceği düşünülmektedir. Salgın kapsamında alınan tedbirler doğrultusunda sınır kapılarındaki işlemlerin uzamasının ihracatı yavaşlatacağı ve bu durumun ihracattaki büyümeyi sınırlandıracağı tahmin edilmektedir.

Türkiye Tavuk Eti Tahmin

Tavuk eti üretiminin artması beklenmektedir

Zaman Serisi Analizleri ile hesaplamalara göre; 2020 yılı Türkiye tavuk eti üretiminde %4,5 oranında bir artış beklenmektedir. Ancak 2020 yılında döviz kurlarına bağlı yüksek yem fiyatları ile restoran ve otellerinin COVID-19

nedeniyle kapanması 2020 yılı tavuk eti üretim tahminlerinin daha düşük olacağını göstermektedir. Bu doğrultuda 2020 yılında tavuk eti üretiminin %3 oranında artarak 2,2 milyon ton ile en yüksek seviyesine ulaşacağı tahmin edilmektedir.

TÜİK verileri incelendiğinde, tavuk eti üretimi 2020 yılının ilk 7 ayında 2019 yılının aynı dönemine göre %2,9 daha yüksek olup, trendin artış yönünde olduğunu göstermektedir. OECD verilerine göre ise tavuk eti üretiminde beklenen artış oranı %1,3'dür. Ayrıca FAO raporunda 2020 yılında kanatlı eti üretim miktarında %2,4 oranında bir artış beklenmektedir (FAO, 2020a). Bu veriler ve Zaman Serisi Analizi sonucu tavuk eti üretiminin 2020 yılında artacağı yönündeki tahminleri desteklemektedir.

USDA raporuna göre, Türkiye'de tavuk eti üretiminde 2020 yılında normal şartlarda %5'lik bir artış beklenirken, COVID-19 salgını, yüksek yem fiyatları ve mezbahalardaki ek kapasite eksikliği nedeniyle %2,8 oranında artacağı tahmin edilmektedir (USDA, 2020g). Bununla birlikte COVID-19 salgını ile ihracatta yaşanan sıkıntıların tavuk eti üretimini olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmekte olup, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de belirsizlik ortamı bulunmaktadır.

Tavuk eti ihracatının artması beklenmektedir

Komşu ülkelerdeki siyasi ve ekonomik konular ile Irak hükümetinin öngörülemez kararlarının kanatlı ihracatını olumsuz etkileme potansiyeline sahip olmasına rağmen, 2020 yılında tavuk eti ihracatının büyüme trendini sürdürmesi beklenmektedir.

Zaman Serisi Analizlerinden Çift Üstel Düzleştirme Metodu ile yapılan hesaplamalara göre; dünya tavuk eti ihracatının normal şartlarda 2020 yılında %1,2 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Ancak 2020 yılı ilk 7 aylık tavuk eti üretimi incelendiğinde bu artış oranının düşük olabileceği düşünülmektedir. OECD verilerine göre, 2020 yılı Türkiye kanatlı eti ihracatında %3,1 artış beklenmektedir. 2020 yılında %3,1 oranında artış ile tavuk eti ihracatının 454 bin tona ulaşacağı tahmin edilmektedir.

USDA raporuna göre, Türkiye tavuk eti ihracatının %12 artış ile 457 bin tona ulaşacağı tahmin edilmektedir (USDA, 2020g). TÜİK verilerine göre tavuk eti ihracatının 2020 yılının ilk 7 ayında 2019 yılının aynı dönemine göre %11,6 daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum ihracatın artacağı yönündeki tahminleri destekler niteliktedir.

Tavuk eti ihracatının 2020 yılında artması beklense de COVID-19 salgını, başta Irak olmak üzere ihracat pazarları ile yaşanabilecek olumsuzluklar ve yüksek yem fiyatları tahminlerde belirsizliğe neden olmaktadır.

Tavuk eti tüketiminin artması beklenmektedir

2020 yılında tavuk eti tüketiminin %2,9 oranında artarak 1,7 milyon tona ulaşacağı tahmin edilmektedir. OECD verilerine göre Türkiye'de tavuk eti tüketiminin %1,7 oranında artması beklenmekte olup, tüketimin artacağı yönündeki tahminleri desteklemektedir.

Türkiye'de tavuk eti, kırmızı ete alternatif olarak fiyat avantajı nedeniyle tercih edilmekte olup, tüketici fiyatlarının düşmesi durumunda az

da olsa kişi başı tüketiminin artacağı düşünülmektedir. Ancak COVID-19 nedeniyle restoranların bir dönem kapalı olması ve turizmin durma noktasına gelmesinin talebin azalmasına neden olacağı düşünülmekte olup, salgın tahminlerde belirsizlik yaratmaktadır.

Türkiye Tavuk Yumurtası Tahmin

Türkiye’de, Irak hükümetinin 2019 yılı Mayıs ayından itibaren yerli üretimini korumak amacıyla Türkiye’den yumurta ithalatını tamamen durdurması nedeniyle büyük sıkıntı yaşanmaktadır. Yumurta üreticileri Irak’a alternatif olarak yeni pazarlar bulmakta zorlanmakta olup bu durum ihracat ve fiyatları olumsuz yönde etkilemektedir. Bununla birlikte COVID-19 salgını nedeniyle alınan tedbirler doğrultusunda yumurta talebinin azalacağı tahmin edilmektedir.

Yumurta üretiminin artması beklenmektedir

Zaman Serisi Analizleri ile yapılan hesaplamalara göre; 2020 yıl Türkiye tavuk yumurtası üretiminde %2,6 oranında bir artış beklenmektedir. Ancak COVID-19 kısıtlamaları ve ihracatta yaşanan sorunların üretim artışında bir yavaşlamaya neden olacağı düşünülmektedir. Bu şartlar altında yumurta üretiminin 2020 yılında %1 oranında artarak 20 milyar adete ulaşacağı tahmin edilmektedir.

USDA raporuna göre, 2020 yılında yumurta üretiminin 2019 yılı yumurta üretimi ile neredeyse aynı olacağı (20 milyar adet) tahmin edilmektedir (USDA, 2020g). Ayrıca TÜİK verilerine göre yumurta üretiminin 2020 yılının ilk 7 aylık döneminde 2019 yılının aynı dönemine göre %0,5 daha yüksek olması,

üretim artacağı yönündeki tahminleri destekler niteliktedir.

Buna rağmen başta COVID-19 salgını olmak üzere ihracatta yaşanan sorunlar 2020 yılı üretim tahminlerinde belirsizlik ortamı yaratmaktadır.

Yumurta ihracatının azalması beklenmektedir

Komşu ülkelerdeki siyasi ve ekonomik konular ile Irak hükümetinin kararlarındaki belirsizlik ve COVID-19 salgını; yumurta ihracatını olumsuz etkileme potansiyeline sahiptir. Bu nedenlerden dolayı 2019 yılında olduğu gibi 2020 yılında tavuk yumurtası ihracatının düşüş trendini sürdürmesi beklenmektedir.

Hesaplamalara göre; toplam yumurta ihracatında 2020 yılında %13-%23 arasında bir azalış beklenmektedir. Toplam tavuk yumurtası ihracatının ortalama %18 oranında bir düşüş ile 237 bin ton olacağı tahmin edilmektedir. Taze yumurta ihracatının ise 204 bin tona düşmesi beklenmektedir.

Türkiye’nin 7 aylık toplam tavuk yumurtası ihracatı incelendiğinde, bir önceki yılın aynı dönemine göre %24,8 daha düşük olduğu görülmüştür. Bu veriler, 2019 yılında olduğu gibi 2020 yılı ihracatının önemli ölçüde azalacağını desteklemektedir. Bu durum Türkiye’nin mevcut pazarlarını koruyamadığını ve yeni pazarlar bulma konusunda sorunlar yaşadığını göstermektedir.

Irak’ın yerli üretimi teşvik etmek amacıyla yumurta ithalatına getirdiği yasak Türkiye yumurta sektörünü ve yumurta ihracatını büyük ölçüde etkilemektedir. 2019 yılında Irak ile yaşanan bu ihracat sorunlarının 2020 yılında da devam ettiği görülmektedir. Türkiye’nin 2020

yılı ilk 7 aylık dönemde Irak'a yapılan yumurta ihracatı incelendiğinde, bir önceki yılın aynı dönemine göre %91 azaldığı görülmüştür. Bu veriler, ihracatın azalacağı yönündeki tahminleri büyük ölçüde destekler niteliktedir.

Irak ile yaşanan kayıplar başta Suriye olmak üzere BAE ve Kuveyt gibi ülkelerle telafi edilmeye çalışılmakta ve bu ülkelerin ihracatında büyük artışlar görülmektedir. 2019 yılına kadar yumurta ihracatında büyük farkla lider olan Irak'ın 2020 yılının ilk 7 ayında 5. sıraya gerilediği görülmektedir.

2020 yılı 7 aylık yumurta ihracatı incelendiğinde Suriye'nin bir önceki yılın aynı dönemine göre 3 kat artış göstererek lider konuma geldiği görülmektedir. Aynı dönemde Kuveyt 6 kat ve BAE 4 kat artış göstermiştir. Bu ülkelere yapılan ihracatın aynı seyirde devam etmesi durumunda yumurta ihracatında lider ülkelerin değişeceği tahmin edilmektedir. Bu doğrultuda yumurta ihracatında Irak pazarında yaşanan sorunların aşılması amacıyla körfez ülkelerine yönelen Türkiye'de, Kuveyt, Katar, BAE ve Umman gibi ülkelerin yumurta ihracatında lider konumda olması beklenmektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de COVID-19 salgını nedeniyle uygulanan kısıtlamalar, yumurta sektöründe mevcut pazar olanaklarının devam ettirilememesi ve yeni pazar bulma konusunda yaşanan sorunların çözülememesi durumunda yumurta ihracatının azalması kaçınılmaz olacaktır.

Yumurta tüketiminin artması beklenmektedir

Türkiye'de ihracatın azalmaya devam etmesi ve COVID-19 kısıtlamalarının talebi düşürmesi nedeniyle arz fazlasının oluşabileceği tahmin edilmektedir. 2019 yılında olduğu gibi arz fazlası olduğu dönemlerde yumurta fiyatları düşürülerek yurtiçinde satılması amaçlanmaktadır. Fiyatlarda meydana gelecek düşüşün az da olsa yumurta tüketimini arttıracığı tahmin edilmektedir.

Döviz kurunun istikrar kazanması ve fiyatların daha düşük olması sonucunda tüketimin 2020 yılında daha yüksek olması beklenmektedir (USDA, 2019).

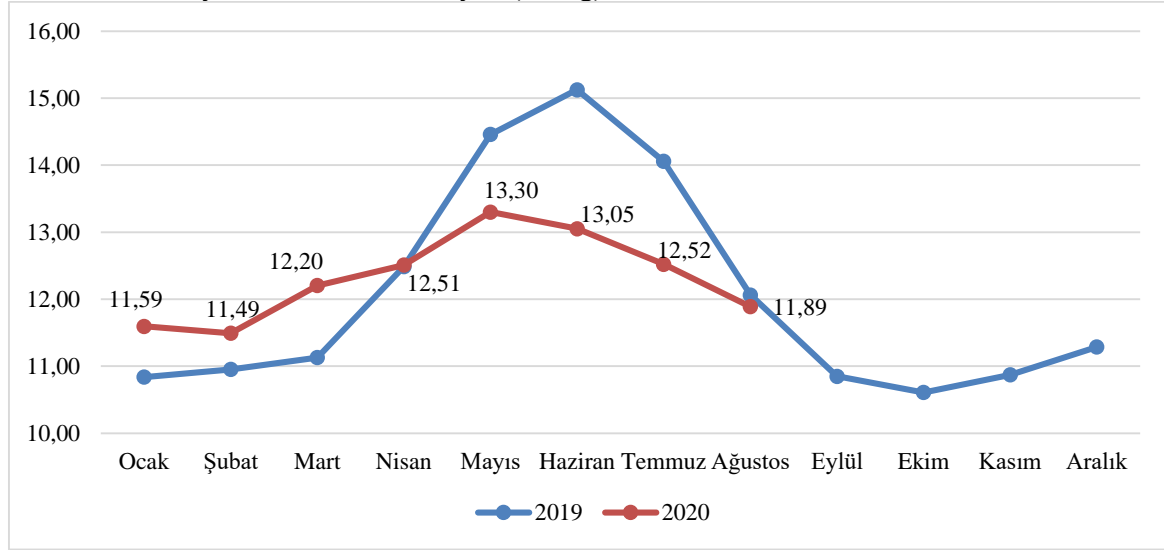
Her ne kadar 2020 yılı yumurta tüketiminde az da olsa artış beklense de, COVID-19 salgını kapsamında alınan tedbirler doğrusunda restoranların belirli bir dönem kapalı olması ve turizmin durması gibi faktörler tüketim tahminleri için belirsizlik ortamı yaratmaktadır.

Türkiye'de fiyat tahmini

Türkiye'de ilk 8 aylık fiyatlar incelendiğinde; ortalama tavuk eti üretici fiyatı 8,06 TL/kg olup, 2020 yılında bir önceki yılın aynı dönemine göre %2,0 azalmıştır.

Tavuk eti tüketici fiyatları incelendiğinde ise, 2020 yılı ilk 8 aylık ortalaması 12,32 TL/kg olup bir önceki yılı aynı dönemine göre %2,5 daha düşüktür. Tavuk eti tüketici fiyatları 2019 yılında olduğu gibi genelde yaz aylarında en yüksek seviyeye ulaşmakta, diğer aylarda ise daha düşük olmaktadır. Ancak 2020 yılında tavuk eti tüketici fiyatında dalgalanma görülmektedir.

Grafik 17. Türkiye tavuk eti tüketici fiyatı (TL/kg)

Kaynak: Ek Tablo 31

2020 yılında COVID-19 önlemleri sırasında, yüksek girdi maliyetlerine rağmen fiyat artışı göstermeyen tek ürün tavuk eti olmuştur. Tavuk eti fiyatları, enflasyona bağlı olarak 2020 Nisan ayına kadar bir önceki yıla göre %11 artma eğilimindeyken, yüksek girdi maliyetlerine rağmen COVID-19 salgın sürecinde fiyatlar düşme eğilimi göstermiştir (USDA, 2020g).

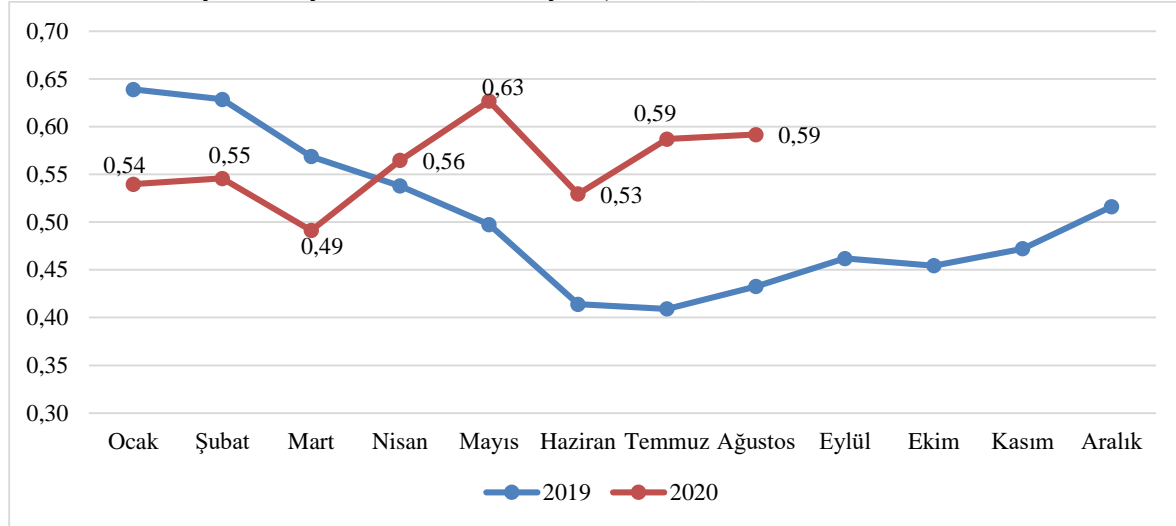
2020 yılında COVID-19 tedbirleri kapsamında belirli bir süre restoran ve yemek servislerinin (restoranlar, havayolu ikram hizmetleri, trenler, üniversiteler, okullar ve kreşler vb.) kapalı olması ve turizmin durması nedeniyle son

aylarda tavuk eti tüketici fiyatının düşüş eğiliminde olduğu görülmektedir.

Tavuk eti ihraç fiyatları incelendiğinde; 2020 yılında bir önceki yıla göre daha düşük fiyatlarla ihracat yapıldığı görülmektedir. 2020 yılında (7 aylık) Irak tavuk eti ihracat miktarı bir önceki yıla göre %10 artarken ihracat değerinin %10, daha az olduğu görülmüştür. Irak pazar paylarını korunması adına tavuk eti ihraç fiyatlarının düşmesi beklenmektedir.

Bu veriler doğrultusunda 2020 yılı tavuk eti üretici, tüketici ve ihraç fiyatlarının 2019 yılının gerisinde kalacağı tahmin edilmektedir.

Grafik 18. Türkiye tavuk yumurtası tüketici fiyatı (TL/adet)

Kaynak: Ek Tablo 31

Türkiye’de ilk 8 aylık fiyatlar incelendiğinde; ortalama yumurta üretici fiyatı 0,37 TL/adet olup, 2020 yılında bir önceki yılın aynı dönemine göre değişmemiştir.

2019 yılında arz fazlalığı nedeniyle düşük seyreden yumurta tüketici fiyatlarının bir önceki yılın aynı dönemine göre 2020 yılında, ilk aylarda düşmeye devam etse de son aylarda artışa geçtiği görülmektedir. 2020 yılı ilk 8 aylık yumurta tüketici fiyat ortalaması 8,95 TL/kg (0,56 TL/adet) olup bir önceki yılın aynı dönemine göre %8,5 oranında artmıştır. 2020 yılında yumurta tüketici fiyatları artmış görülse de bu durum 2019 yılındaki yumurta fiyatının düşük seyretmesinden kaynaklanmaktadır. COVID-19 salgınının yanı sıra yumurta

ihracatında yaşanan sıkıntıların devam etmesi durumunda oluşacak arz fazlasının yumurta fiyatlarını olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir.

Kümes hayvanı işletmeleri için ana girdi yem olup, yem maliyetleri kümes hayvanı işletmelerindeki toplam harcamaların yaklaşık %70’ini oluşturmaktadır. Yem fiyatları ise 2020 yılının başında artmaya devam eden ithalat ve döviz kurlarına bağlıdır.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de tahminlerde belirsizlik söz konusu olup talebin düşmesi durumunda oluşacak arz fazlası nedeniyle fiyatların düşeceği tahmin edilmektedir.

Ek Tablolar

Ek Tablo 1. Dünya Kanatlı Eti ve Yumurta Üretimi (bin ton)

Yıl	Tavuk Eti	Hindi Eti	Ördek Eti	Kaz ve Beç Tavuğu	Yumurta*
2000	58.676	5.131	2.905	1.883	51.134
2005	70.608	5.228	3.364	2.065	56.681
2010	87.232	5.519	4.082	2.439	64.234
2011	90.901	5.614	4.227	2.521	65.491
2012	94.110	5.839	4.362	2.667	67.090
2013	97.634	5.653	4.426	2.703	68.685
2014	100.438	5.640	4.363	2.594	70.106
2015	103.740	5.656	4.297	2.546	72.097
2016	106.639	5.995	4.417	2.627	74.180
2017	110.238	5.876	4.335	2.716	75.282
2018	114.267	5.901	4.465	2.646	76.695

Kaynak: FAOSTAT, 2020 (Erişim tarihi: 20.09.2020) * Kabuklu tavuk yumurtasıdır.

Ek Tablo 2. Ünelere Göre Dünya Tavuk Eti Üretimi (bin ton)

Ülke*	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018
ABD	14.072	16.275	16.971	18.403	18.708	19.141	19.568
Brezilya	5.981	7.866	10.693	13.149	13.235	13.607	14.915
Çin	8.364	9.367	11.592	12.075	12.892	13.866	13.958
Rusya	755	1.346	2.563	4.088	4.232	4.542	4.543
Hindistan	864	1.403	2.193	3.264	3.308	3.499	3.591
Meksika	1.825	2.437	2.681	2.962	3.078	3.212	3.338
Endonezya	804	1.126	1.540	2.031	2.301	2.258	2.544
Japonya	1.195	1.273	1.417	2.132	2.172	2.215	2.250
İran	803	1.237	1.666	2.026	2.098	2.140	2.187
Türkiye	643	937	1.444	1.909	1.879	2.137	2.157
Arjantin	958	1.010	1.598	2.093	2.055	2.116	2.069
Malezya	650	860	1.108	1.511	1.654	1.648	1.766
G. Afrika	817	949	1.472	1.727	1.678	1.658	1.755
Birleşik Krallık	1.215	1.334	1.376	1.521	1.608	1.660	1.750
Myanmar	213	556	1.000	1.505	1.521	1.500	1.729
Tayland	1.046	1.007	1.220	1.713	1.733	1.734	1.727
Kolombiya	504	763	1.067	1.424	1.479	1.564	1.593
Peru	510	650	1.020	1.330	1.405	1.465	1.582
Polonya	560	796	1.123	1.466	1.484	1.473	1.474
İspanya	965	1.084	1.116	1.203	1.327	1.317	1.411
Pakistan	327	384	707	1.074	1.170	1.276	1.391
Filipinler	533	650	869	1.186	1.227	1.267	1.345
Kanada	904	1.001	1.051	1.137	1.179	1.237	1.296
Ukrayna	193	497	953	1.144	1.167	1.185	1.259
Avustralya	610	755	934	1.116	1.191	1.230	1.193
Diğer	13.365	15.047	17.858	20.551	20.857	21.291	21.876
Dünya	58.676	70.608	87.232	103.740	106.639	110.238	114.267

Kaynak: FAOSTAT, 2020 (Erişim tarihi: 20.09.2020) *İlk 25 ülke alınmıştır.

Ek Tablo 3. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Yumurtası Üretimi (bin ton)

Ülke*	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018
Çin	18.547	20.724	23.483	25.890	26.864	26.318	26.590
ABD	5.017	5.350	5.437	5.757	6.047	6.310	6.466
Hindistan	2.035	2.568	3.378	4.317	4.561	4.848	5.237
Meksika	1.788	2.025	2.381	2.653	2.720	2.771	2.872
Brezilya	1.509	1.675	1.948	2.261	2.306	2.529	2.666
Japonya	2.535	2.481	2.515	2.521	2.562	2.601	2.628
Rusya	1.895	2.050	2.261	2.357	2.413	2.484	2.486
Endonezya	642	857	1.121	1.373	1.486	1.527	1.644
Türkiye	844	753	740	1.045	1.131	1.205	963
Ukrayna	497	748	974	960	855	887	922
Malezya	391	442	587	779	821	858	857
Fransa	988	930	947	970	816	878	848
Pakistan	344	401	556	721	761	803	848
Almanya	901	795	662	801	818	826	846
İspanya	658	708	812	805	831	851	839
Arjantin	327	389	554	765	802	813	829
Kolombiya	386	492	585	729	769	799	780
Birleşik Krallık	569	609	658	699	722	752	777
Kore Cumh.	479	515	590	721	711	715	773
İtalya	686	722	737	707	745	728	736
Hollanda	668	607	670	739	716	720	705
Tayland	515	469	613	681	684	690	702
İran	580	759	767	777	810	674	724
Polonya	424	536	618	582	589	595	657
Myanmar	112	187	342	510	542	561	576
Diğer	7.799	8.890	10.297	11.978	12.099	12.542	12.800
Dünya	51.134	56.681	64.234	72.097	74.180	75.282	76.770

Kaynak: FAOSTAT, 2020 (Erişim tarihi: 20.09.2020) *İlk 25 ülke alınmıştır

Ek Tablo 4. Dünya Kişi Başı Kanatlı Tüketimi (kg/yıl)

Ülke	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020 ¹
İsrail	59,0	63,7	63,6	64,9	68,1	65,8	64,9	65,1	65,6
ABD	43,2	47,3	45,6	47,9	48,5	49,0	49,7	50,1	49,5
Malezya	28,1	33,5	40,1	47,3	50,2	48,5	48,7	49,0	49,3
Peru	17,7	21,0	31,2	38,2	40,3	41,7	44,5	45,0	45,5
Avustralya	29,6	34,0	37,7	42,3	44,8	43,6	44,1	44,8	44,2
Brezilya	26,0	24,3	38,8	40,7	40,0	40,6	39,8	40,3	40,7
Yeni Zelanda	24,6	33,8	28,8	33,6	37,2	38,4	39,4	39,6	39,5
Arjantin	22,8	21,0	31,3	38,9	38,6	38,1	38,2	38,2	38,2
Şili	23,4	25,7	29,0	33,9	35,9	36,0	36,5	36,8	37,1
G. Afrika	17,3	21,0	29,5	34,0	34,0	33,4	33,7	34,0	34,3
Kanada	29,6	31,6	31,3	32,6	33,3	33,6	33,8	33,9	33,7
S. Arabistan	34,5	35,9	39,7	42,9	41,5	34,6	32,2	32,4	32,5
Rusya	8,8	16,5	21,7	29,0	29,5	31,2	31,4	31,7	31,5
Kolombiya	11,7	16,2	21,4	27,1	28,3	29,5	30,7	31,1	31,7
Meksika	17,8	23,3	24,5	27,1	27,8	28,5	28,8	29,2	29,3
Bir. Krallık	25,4	26,1	24,7	26,7	27,8	26,9	27,8	28,3	28,0
AB-27	16,4	18,6	19,5	22,1	23,2	23,1	23,6	23,1	23,2
İran	11,0	15,4	19,8	22,3	22,7	23,1	23,0	22,9	23,2
Ukrayna	4,4	12,5	21,2	21,1	20,5	21,1	21,1	22,3	22,7
Türkiye	9,3	12,1	16,3	18,2	17,7	19,2	18,6	19,1	19,2
Kore	9,6	10,8	13,3	16,9	17,3	17,2	18,0	18,7	18,7
Norveç	8,5	11,1	15,3	15,9	16,8	17,2	17,3	17,7	17,8
Japonya	12,8	13,2	14,3	15,8	16,3	16,9	17,4	17,7	17,7
Kazakistan	3,1	8,8	12,8	14,5	14,7	16,4	17,4	16,5	16,8
Vietnam	4,0	4,2	10,9	15,1	13,5	11,9	15,4	16,2	16,5
Dünya	9,7	10,9	12,8	13,8	14,1	14,1	14,2	14,3	14,3

Kaynak: OECD, 2020 (Erişim tarihi, 01.09.2020) 1/Tahmin

Ek Tablo 5. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Eti İhracat Miktarı (bin ton)

Ülke*	2001	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Brezilya	1.249	2.762	3.461	3.888	3.959	3.944	3.823	3.899
ABD	1.891	2.033	3.292	2.973	3.105	3.191	3.305	3.342
Hollanda	739	623	972	1.102	1.334	1.389	1.450	1.528
Polonya	9	104	290	623	759	880	1.077	1.200
Belçika	308	331	400	530	545	549	547	482
Türkiye	21	44	138	334	314	404	453	440
Almanya	109	208	306	388	367	352	329	345
Bir. Krallık	168	245	234	262	262	303	318	340
Hong Kong	677	177	722	561	526	492	544	311
Tayland	307	5	33	176	213	224	274	309
Arjantin	12	111	251	213	183	204	193	265
Ukrayna	0	0	32	161	240	271	328	249
Fransa	342	331	356	358	311	293	279	242
Rusya	2	0	17	70	112	160	180	206
İspanya	51	66	101	153	178	160	191	185
Çin	369	128	165	188	176	195	177	167
Belarus	7	10	38	135	144	149	163	151
Şili	28	99	73	90	96	88	109	131
Macaristan	43	36	61	107	115	101	107	130
İtalya	46	66	89	90	106	98	91	103
Kanada	70	90	129	101	100	100	87	89
İrlanda	22	18	41	52	51	68	63	84
İsveç	11	27	44	65	75	74	75	84
Danimarka	116	116	104	63	71	78	111	81
Romanya	1	3	58	64	54	57	63	72
Diğer	142	219	599	686	680	697	758	650
Toplam	6.741	7.850	12.004	13.433	14.079	14.520	15.097	15.085

Kaynak: Trade Map-ITC, 2020 (Erişim tarihi; 15.09.2020) (020711,12,13,14 GTİP) *İlk 25 ülke alınmıştır.

Ek Tablo 6. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Eti İhracat Değeri (milyon dolar)

Ülke	2001	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Brezilya	1.292	3.324	5.789	6.231	5.946	6.428	5.885	6.331
ABD	1.814	2.131	3.401	3.011	2.860	3.197	3.203	3.254
Hollanda	958	1.186	1.893	2.207	2.373	2.428	2.749	2.690
Polonya	21	241	566	1.122	1.241	1.491	2.034	2.101
Belçika	405	583	811	841	829	864	911	838
Tayland	539	13	60	418	496	590	677	790
Almanya	174	380	611	695	650	651	673	628
Türkiye	14	32	202	429	351	514	551	544
Çin	558	162	349	460	420	447	465	482
Fransa	450	492	637	667	524	510	538	466
Ukrayna	0	0	41	226	291	387	504	419
Arjantin	10	110	379	308	238	285	284	415
Hong Kong	458	156	847	759	794	835	897	397
Bir. Krallık	159	291	318	295	273	295	335	330
Şili	28	105	169	247	240	234	290	322
Rusya	2	0	14	74	113	168	185	320
İspanya	76	96	162	247	249	252	305	318
Belarus	9	16	76	200	208	220	250	248
Macaristan	84	80	122	193	192	163	189	215
İtalya	67	126	196	194	205	196	200	209
Avusturya	4	18	73	104	116	138	163	171
Romanya	3	9	107	141	118	121	148	144
Kanada	58	104	192	194	165	158	146	142
Danimarka	184	247	209	120	122	139	140	131
S. Arabistan	24	37	20	111	147	138	109	117
Diğer	159	319	1.085	1.169	1.118	1.099	1.362	1.121
Toplam	7.551	10.259	18.331	20.664	20.277	21.949	23.193	23.142

Kaynak: Trade Map-ITC, 2020 (Erişim tarihi; 15.09.2020) (020711,12,13,14 GTİP) *İlk 25 ülke alınmıştır.

Ek Tablo 7. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Eti İthalat Miktarı (bin ton)

Ülke	2001	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Meksika	228	374	536	777	781	788	804	833
Çin	646	370	516	394	569	450	502	780
Hong Kong	901	473	1.049	728	789	770	698	667
S. Arabistan	290	451	645	844	841	707	622	636
Hollanda	131	295	365	364	465	465	545	567
Japonya	536	419	420	529	551	569	560	563
Almanya	260	307	334	449	488	510	530	514
G. Afrika	64	189	240	457	528	523	539	511
BAE	-	107	-	530	506	445	597	461
Vietnam	0	0	40	65	65	70	88	450
Bir. Krallık	266	383	360	404	439	415	430	421
Fransa	142	182	291	371	380	391	402	404
Irak	-	-	-	387	418	470	447	381
Filipinler	12	28	102	168	242	253	294	336
Küba	93	103	178	223	233	281	281	290
Angola	-	-	268	330	904	1.202	431	269
Gana	-	28	109	-	93	148	202	253
Belçika	112	91	115	206	186	229	233	240
Rusya	1.225	1.210	608	240	217	222	217	220
Taipei	9	75	110	180	160	157	214	212
Kazakistan	34	109	125	160	164	169	189	171
Ukrayna	63	137	143	56	75	107	122	165
Şili	-	13	62	122	141	150	145	143
Kore cum.	80	46	93	100	109	106	132	142
Singapur	79	91	105	120	142	122	136	140
Diğer	1.409	1.688	3.231	4.034	3.734	3.790	3.878	4.221
Toplam	6.581	7.169	10.045	12.238	13.222	13.512	13.239	13.989

Kaynak: Trade Map-ITC, 2020 (Erişim tarihi: 15.09.2020) (020711, 12, 13, 14 GTİP) *İlk 25 ülke alınmıştır.

Ek Tablo 8. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Eti İthalat Değeri (milyon dolar)

Ülke*	2001	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Çin	412	323	919	899	1.230	1.027	1.135	1.974
Bir. Krallık	735	1.265	1.397	1.425	1.364	1.293	1.499	1.354
S. Arabistan	310	609	1.230	1.740	1.412	1.192	1.208	1.292
Japonya	831	847	1.092	1.309	1.118	1.346	1.189	1.245
Almanya	482	661	754	948	996	1.118	1.353	1.197
Hong Kong	662	493	1.571	1.192	1.262	1.337	1.256	1.130
Fransa	212	363	743	895	917	966	1.091	1.058
Hollanda	174	425	580	642	740	826	1.005	900
Meksika	131	259	475	743	704	817	748	837
BAE	0	147	0	772	729	748	775	716
Irak	0	0	0	563	535	659	581	548
Vietnam	0	0	67	109	104	108	181	448
Belçika	106	162	218	282	272	331	380	391
G. Afrika	29	127	208	337	342	443	457	385
Rusya	668	781	783	338	304	347	353	366
Filipinler	8	17	68	171	215	228	269	312
Kore Cum.	87	82	160	217	190	198	248	287
Küba	60	116	134	212	173	242	251	281
Kanada	135	169	331	458	377	338	301	280
Angola	0	99	267	177	257	429	465	252
Singapur	91	129	210	243	244	226	236	248
İrlanda	85	178	177	282	280	259	301	239
Gana	0	35	105	0	104	120	128	236
Kuveyt	84	0	176	284	249	273	286	214
ABD	22	52	146	203	198	205	231	212
Diğer	1.379	2.504	5.158	5.805	5.063	5.589	6.093	6.162
Toplam	6.703	9.844	16.969	20.246	19.377	20.666	22.020	22.564

Kaynak: Trade Map-ITC, 2020 (Erişim tarihi: 15.09.2020) (020711, 12, 13, 14 GTİP) *İlk 25 ülke alınmıştır

Ek Tablo 9. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Yumurtası İhracat Miktarı (bin ton)

Ülke	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018
Hollanda	296	267	409	426	350	406	453
Türkiye	4	11	132	218	289	348	361
Polonya	0	49	153	234	235	265	203
ABD	65	74	86	165	150	140	147
Belçika	76	76	78	79	90	79	135
Almanya	67	96	115	142	156	149	134
Malezya	56	60	89	95	104	116	125
İspanya	48	103	123	90	77	97	108
Ukrayna	0	1	19	59	51	89	108
Ürdün	1	1	9	1	0	1	72
Çin	65	80	100	93	98	82	70
Özbekistan	0	0	0	0	0	19	57
Belarus	37	26	33	44	45	42	34
Rusya	10	6	13	12	15	27	33
Hindistan	11	59	35	34	26	27	31
Fransa	44	39	57	44	37	35	30
Kazakistan	0	0	0	3	2	16	26
Brezilya	4	8	14	27	18	16	24
Tayland	6	7	9	18	11	11	21
Bir. Krallık	10	9	7	12	11	15	18
Letonya	2	3	19	15	19	21	18
İtalya	1	9	28	23	25	14	17
Çekya	4	7	8	15	16	15	16
Bulgaristan	2	3	10	14	15	15	15
Portekiz	3	5	9	18	21	17	13
Diğer	134	111	273	189	161	146	153
Toplam	945	1.111	1.826	2.072	2.022	2.206	2.423

Kaynak: FAOSTAT, 2020 (Erişim tarihi: 25.09.2020), (Eggs, hen, in Shell) *İlk 25 ülke alınmıştır

Ek Tablo 10. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Yumurtası İthalat Miktarı (bin ton)

Ülke	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018
Almanya	220	273	482	410	441	413	413
Irak	11	4	199	228	282	343	327
Hollanda	56	88	169	202	190	223	243
Hong Kong	81	85	95	138	150	157	165
Singapur	40	55	76	75	96	96	107
BAE	24	29	15	65	71	85	88
Rusya	1	7	17	90	88	77	75
Fransa	61	83	54	41	60	68	61
Kanada	23	27	25	61	48	39	49
Meksika	9	7	7	56	63	57	46
İtalya	63	14	40	61	41	37	45
Afganistan	0	1	13	37	40	51	41
Katar	6	8	18	31	29	34	35
Belçika	29	42	61	8	20	33	30
İsviçre	24	28	34	30	28	29	28
Umman	11	14	17	15	16	24	27
Avusturya	10	19	22	20	20	23	27
İsrail	0	2	7	19	11	7	24
İran	0	0	1	0	0	0	20
Çekya	3	21	23	26	26	21	20
Sudi Arabistan	5	4	2	2	1	4	17
Bir. Krallık	33	38	36	32	30	20	17
Macaristan	1	15	9	13	13	18	16
İspanya	2	2	5	7	8	6	14
Yunanistan	1	4	6	11	10	13	14
Diğer	172	221	245	336	275	273	274
Toplam	886	1.094	1.678	2.013	2.057	2.150	2.222

Kaynak: FAOSTAT, 2020 (Erişim tarihi: 25.09.2020), (Eggs, hen, in Shell) *İlk 25 ülke alınmıştır

Ek Tablo 11. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Yumurtası İhracat Değeri (milyon dolar)

Ülke	2000 ¹	2005 ¹	2010 ¹	2015	2016	2017	2018	2019
Hollanda	290	331	813	643	683	678	764	710
ABD	109	161	246	503	399	369	431	437
Türkiye	4	18	156	273	289	376	430	295
Polonya	0	46	190	274	213	338	280	284
Almanya	70	131	229	277	274	289	295	261
Belçika	58	72	130	163	153	161	183	157
Malezya	48	53	103	117	106	111	143	144
İspanya	39	92	163	116	65	123	140	136
Çin	30	62	127	120	118	113	110	112
Bir. Krallık	17	32	51	127	67	84	102	111
Fransa	59	80	124	88	73	79	75	72
Brezilya	8	15	73	73	51	53	74	60
Çekya	4	12	22	44	37	42	42	46
Bulgaristan	2	4	21	31	30	34	35	41
Hindistan	13	43	39	35	34	39	44	40
Macaristan	10	15	43	41	32	30	34	35
Rusya Fed.	6	6	13	13	16	26	34	35
Portekiz	3	7	15	32	28	34	26	34
Belarus	31	18	33	41	37	32	29	31
Letonya	2	3	21	20	20	28	24	28
Tayland	4	5	12	19	10	11	31	25
İtalya	1	13	65	26	22	19	26	25
Slovakya	1	7	23	27	21	18	22	21
Japonya	0	0	3	5	8	10	14	20
Romanya	0	0	8	14	8	14	19	20
Diğer	146	163	497	351	285	314	347	221
Toplam	957	1.390	3.222	3.474	3.079	3.426	3.751	3.400

Kaynak: TRADE MAP 1/FAOSTAT, 2020 (Erişim tarihi: 25.09.2020) (040711, 21 GTİP) *İlk 25 ülke alınmıştır.

Ek Tablo 12. Ülkelere Göre Dünya Tavuk Yumurtası İthalat Değeri (milyon dolar)

Ülke	2000 ¹	2005 ¹	2010 ¹	2015	2016	2017	2018	2019
Almanya	201	336	835	625	634	664	736	604
Hollanda	45	96	231	268	313	336	387	403
Rusya Fed.	2	28	94	242	193	174	208	254
Hong Kong	71	73	128	182	168	174	207	207
Irak	9	7	321	290	296	394	389	203
Belçika	31	42	94	101	110	147	146	147
Singapur	47	58	103	111	103	97	118	132
Kanada	35	45	60	153	73	79	99	76
Fransa	48	65	86	88	61	85	72	65
İsviçre	24	39	68	54	55	54	57	55
BAE	25	23	31	84	87	100	102	51
S. Arabistan	7	13	9	7	4	25	58	51
İtalya	59	21	54	75	45	58	58	46
Suriye Arap C.	0	0	1	30	21	9	6	46
Avusturya	14	26	38	27	27	35	42	42
Bir. Krallık	33	62	90	75	54	54	38	42
Brezilya	1	15	20	23	17	19	32	40
Umman	12	16	25	23	33	54	58	40
Kuveyt	10	14	5	0	0	1	2	35
Libya	8	18	54	24	19	23	34	31
Katar	6	9	30	56	0	57	51	29
Türkiye	3	15	12	18	18	23	31	29
Jamaika	8	22	19	22	9	0	16	29
Çekya	3	17	37	40	32	38	32	28
Ukrayna	2	19	20	44	16	18	13	25
Diğer	244	378	619	768	682	719	776	593
Toplam	946	1.457	3.084	3.432	3.069	3.437	3.767	3.302

Kaynak: TRADE MAP 1/FAOSTAT, 2020 (Erişim tarihi: 25.09.2020) (040711, 21 GTİP) *İlk 25 ülke alınmıştır.

Ek Tablo 13. Dünya Tavuk Eti İhraç Fiyatları (\$/ton)

Yıl		ABD	Brezilya
2005		847	1.228
2010		1.032	1.781
2015		1.003	1.642
2016		914	1.532
2017		999	1.653
2018		971	1.552
2019		972	1.621
2020	Ocak	991	1.618
	Şubat	1.009	1.557
	Mart	978	1.544
	Nisan	984	1.475
	Mayıs	973	1.336
	Haziran	941	1.274
	Temmuz	935	1.324
	Ağustos	933	1.320

Kaynak: FAOSTAT, 2020 (Erişim tarihi: 15.09.2020) (USA: Broiler cuts, export unit value, Brazil: Export unit value for chicken (f.o.b.))

Ek Tablo 14. Dünya Üretici Fiyatları (\$/ton)

Tavuk Eti							
Yıl	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018
Rusya	1.105	1.970	2.329	1.535	1.408	1.604	1.557
Meksika	1.559	1.646	1.920	1.847	1.599	1.634	1.668
Fransa	1.036	1.489	1.847	1.705	1.684	1.702	1.777
Malezya	1.020	1.360	2.204	2.023	2.049	2.011	2.218
Brezilya		972	1.453	1.984	1.421	-	-
Hong Kong	2.553	2.694		7.766	8.231	5.797	-
Çin	775	1.438	2.484	1.894	2.009	-	-
Endonezya		2.161	4.485	3.320	-	-	-
Türkiye	1.570	1.809	3.272	2.381	-	2.577	-
ABD	1.027	1.329	1.489	1.597	1.467	1.649	-
Yumurta							
Belçika	584	576	1.031	643	511	780	690
Meksika	771	769	1.027	1.166	961	1.004	1.034
Polonya	891	1.012	1.158	1.102	932	1.288	1.099
Belarus	758	1.024	1.450	1.239	1.170	1.206	1.165
Türkiye	1.138	1.809	2.141	1.759	1.640	1.477	1.268
Hollanda	722	685	1.104	1.167	1.026	1.387	1.359
Malezya	790	1.012	1.501	1.494	1.326	1.240	1.404
ABD	630	490	985	2.322	1.077	1.214	1.619
İspanya	1.311	1.495	1.616	1.493	1.282	1.639	1.740
Japonya	1.631	1.740	2.063	1.872	1.935	1.901	1.752
Almanya	1.033	1.316	2.507	1.405	1.277	1.833	1.798
Çin	460	675	1.004	911	986		

Kaynak: FAOSTAT, 2020 (Erişim tarihi: 15.09.2020)

Ek Tablo 15. Türkiye Kümes Hayvan Sayıları (bin adet)

Yıl	Yumurta tavuğu	Et tavuğu	Hindi	Kaz	Ördek	Toplam
2000	64.709	193.459	3.682	1.497	1.104	264.451
2005	60.276	257.221	3.697	1.067	656	322.917
2010	70.934	163.985	2.942	716	397	238.973
2015	98.597	213.658	2.828	851	398	316.332
2016	108.689	220.322	3.183	933	414	333.541
2017	121.556	221.245	3.872	978	492	348.144
2018	124.055	229.507	4.043	1.080	533	359.218
2018	124.055	229.507	4.043	1.080	533	359.218
2019	120.725	221.842	4.541	1.157	520	348.785

Kaynak: TÜİK, 2020 (Erişim Tarihi;01.09.2020)

Ek Tablo 16. Türkiye Kesilen Tavuk Sayısı ile Tavuk Eti ve Yumurta Üretimi

Yıl	Kesilen tavuk sayısı (bin adet)	Tavuk Eti Üretimi (ton)	Yumurta Üretimi (bin adet)	Yumurta Üretimi (ton)*
2000	413.963	643.457	13.508.586	844.287
2005	538.900	936.697	12.052.455	753.278
2010	843.898	1.444.059	11.840.396	740.025
2011	963.245	1.613.309	12.954.686	809.668
2015	1.118.719	1.909.276	16.727.510	1.045.469
2016	1.101.572	1.879.018	18.097.605	1.131.100
2017	1.228.444	2.136.734	19.281.196	1.205.075
2018	1.228.533	2.156.671	19.643.711	1.227.732
2019	1.207.088	2.138.451	19.898.126	1.243.633

Kaynak: TÜİK, 2020 (Erişim Tarihi;01.09.2020) * 16 adet yumurta 1 kg kabul edilmiştir.

Ek Tablo 17. Türkiye Kanatlı Sektöründeki İşletme ve Kümes Sayıları (adet)

Yıllar	Kuluçkahane	Damızlık	Ticari etlik piliç	Ticari yumurtacı	Toplam	
2006	İşletme	82	238	8.899	1.304	10.523
	Kümes	-	1.445	11.020	3.284	15.749
2010	İşletme	79	277	8.908	1.072	10.410
	Kümes	-	1.657	11.623	3.162	16.442
2015	İşletme	75	354	9.676	1.113	11.296
	Kümes	-	2.390	14.415	3.229	20.034
2016	İşletme	62	357	7.834	1.698	10.017
	Kümes	-	2.351	12.534	3.616	18.501
2017	İşletme	72	374	7.717	2.053	10.280
	Kümes	-	2.304	12.490	4.025	18.819
2018	İşletme	75	367	7.655	2.715	10.879
	Kümes	-	2.388	12.542	5.066	19.996

Kaynak: TOB, 2020 (Erişim Tarihi;01.05.2020)

Ek Tablo 18. Bölgelere Göre 2019 Yılı Tavuk Sayısı (bin adet)

Bölgeler	Et Tavuğu	Bölgeler	Yumurta Tavuğu
Doğu Marmara	74.309	Ege	40.252
Ege	58.317	Batı Anadolu	18.086
Batı Marmara	31.820	Doğu Marmara	15.957
Akdeniz	26.642	Batı Karadeniz	9.578
Batı Karadeniz-	13.141	Orta Anadolu	8.730
Batı Anadolu	7.578	Batı Marmara	8.324
Ortadoğu Anadolu	6.869	Güneydoğu Anadolu	8.049
Kuzeydoğu Anadolu	1.182	Akdeniz	5.322
Güneydoğu Anadolu	796	Ortadoğu Anadolu	3.326
İstanbul	683	Kuzeydoğu Anadolu	1.582
Orta Anadolu	284	İstanbul	1.080
Doğu Karadeniz	219	Doğu Karadeniz	439

Kaynak: TÜİK, 2020 (Erişim Tarihi;01.09.2020)

Ek Tablo 19. İllere Göre 2019 Yılı Tavuk Sayısı (bin adet)

İller*	Et Tavuğu	İller*	Yumurta Tavuğu
Manisa	27.946	Afyonkarahisar	15.975
Sakarya	27.944	Konya	12.566
Balıkesir	25.761	Manisa	11.937
Bolu	23.973	Bursa	7.826
Mersin	19.408	İzmir	7.707
İzmir	13.574	Balıkesir	6.573
Uşak	10.442	Çorum	4.794
Düzce	7.481	Gaziantep	4.688
Ankara	6.996	Ankara	4.404
Zonguldak	6.442	Kayseri	4.360
Adana	6.006	Bolu	3.680
Çanakkale	5.996	Sakarya	1.868
Kocaeli	5.441	Denizli	1.827
Bilecik	4.456	Mersin	1.809
Elazığ	3.773	Amasya	1.651
Denizli	3.762	Eskişehir	1.598
Malatya	2.724	Mardin	1.503
Eskişehir	2.651	Samsun	1.496
Çankırı	2.435	Kahramanmaraş	1.344
Bursa	2.362	Elazığ	1.333
Aydın	1.907	Karaman	1.116
Samsun	1.588	Kütahya	1.110
Erzincan	1.182	İstanbul	1.080
Bartın	1.044	Aydın	1.062
Karabük	990	Malatya	1.026
İstanbul	683	Nevşehir	944
Konya	582	Kırşehir	861
Osmaniye	554	Diyarbakır	823
Kastamonu	447	Sivas	750
Kahramanmaraş	395	Tekirdağ	732
Diğer	2.894	Diğer	12.283
Toplam	221.842	Toplam	120.725

Kaynak: TÜİK, 2020 (Erişim Tarihi;01.09.2020) *İlk 30 il alınmıştır.

Ek Tablo 20. Türkiye Tavuk Eti İhracat Miktarı (ton)

Ülke	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Irak	-	4.176	62.024	166.906	165.130	219.089	240.004	236.394
Hong Kong	1.081	4.881	18.879	38.007	30.119	42.259	38.205	37.044
Libya	-	-	-	15.983	10.952	10.791	44.315	20.528
Kongo	-	-	2.895	5.784	9.361	19.290	13.416	18.359
Angola	-	-	716	8.123	5.319	6.341	10.817	11.643
BAE	-	22	86	7.728	9.248	13.777	13.620	11.434
Gürcistan	20	552	286	5.530	5.822	8.025	10.539	10.404
Kongo D.C.	-	-	1.768	9.586	7.381	11.107	8.993	8.688
Laos	-	-	792	1.192	2.444	190	3.953	7.561
Vietnam	-	-	20.267	2.451	19.501	5.852	12.160	7.338
Özbekistan	167	3.420	1.182	367	654	2.297	1.297	5.998
Türkmenistan	-	1.123	-	114	765	1.874	5.287	5.804
S. Arabistan	-	-	-	769	990	1.993	2.135	5.343
Katar	-	-	-	721	1.161	3.648	4.907	4.596
Gana	-	-	76	1.488	931	571	4.191	4.160
Umman	-	-	43	707	968	1.508	2.396	3.803
Suriye	-	-	113	17.213	12.441	17.648	9.801	3.330
Filipinler	-	-	-	-	-	27	2.208	3.297
Tayland	-	-	71	1.214	224	562	886	3.227
Moritanya	-	-	83	-	-	-	988	2.910
Kırgızistan	-	79	84	207	21	-	448	2.167
Japonya	-	-	-	-	-	0	790	2.124
Haiti	-	-	-	-	25	224	1.538	1.659
İran	-	-	4.632	-	108	592	86	1.629
Sierra Leone	-	-	-	48	-	26	493	1.577
Diğer	9.221	30.084	24.398	49.867	30.838	36.042	19.893	18.568
Toplam	10.489	44.337	138.395	334.006	314.402	403.731	453.366	439.586

Kaynak: TÜİK, 2020 (Erişim Tarihi;01.09.2020) *İlk 25 ülke alınmıştır (0207 GTİP Tavuk eti ve sakatat)

Ek Tablo 21. Türkiye Tavuk Eti İhracat Değeri (bin dolar)

Ülke	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Irak	-	4.984	120.025	271.242	229.958	320.921	320.016	339.210
Libya	-	-	-	26.709	18.202	18.128	63.683	28.747
Hong Kong	414	2.294	19.093	30.961	22.742	48.795	41.641	28.482
Kongo	-	-	2.952	7.169	5.891	17.676	10.987	15.215
S. Arabistan	-	-	-	1.817	2.215	4.392	4.553	12.570
BAE	-	8	183	9.850	8.172	12.833	12.118	12.535
Gürcistan	14	335	242	5.467	5.893	8.359	10.857	11.905
Katar	-	-	-	1.785	2.175	8.105	10.484	10.075
Angola	-	-	800	8.990	3.453	5.714	9.122	9.714
Kongo D. C.	-	-	1.963	10.846	5.133	10.088	7.710	7.685
Laos	-	-	1.006	1.313	1.978	273	4.915	6.534
Umman	-	-	42	1.231	1.501	2.518	3.822	6.183
Japonya	-	-	-	-	-	0	1.821	4.791
Vietnam	-	-	21.315	1.532	14.179	6.380	9.949	4.340
Moritanya	-	-	108	-	-	-	1.257	3.921
Özbekistan	239	1.619	833	173	263	1.239	612	3.182
Suriye	-	-	64	19.201	11.298	16.532	8.446	2.681
İran	-	-	9.146	-	142	851	123	2.486
Gana	-	-	75	1.709	698	485	2.115	2.376
Rusya Fed.	-	177	57	7.978	-	33	205	2.319
Türkmenistan	-	572	-	100	276	833	1.633	2.283
Kuveyt	-	-	194	1.102	1.152	1.883	2.508	2.217
Bosna-Hersek	-	808	1.964	1.636	1.248	1.161	2.871	2.164
Ürdün	-	10	88	821	1.278	2.134	754	2.078
Tayland	-	-	84	1.537	147	524	852	1.983
Diğer	5.310	21.210	22.022	15.786	12.604	23.894	17.680	18.550
Toplam	5.977	32.016	202.257	428.955	350.601	513.751	550.733	544.226

Kaynak: TÜİK, 2020 (Erişim Tarihi; 01.09.2020) *İlk 25 ülke alınmıştır. (0207 GTİP Tavuk eti ve sakatat)

Ek Tablo 22. Ülkelere Göre Tavuk Yumurtası İhracat Miktarı (ton)

Ülke	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Irak	-	1.655	94.517	168.205	245.542	309.580	289.948	113.028
Suriye	-	-	27.320	24.425	16.791	3.305	1.369	55.769
Kuveyt	-	-	24	224	210	229	748	41.804
Katar	-	-	20	1.072	2.683	9.874	13.436	24.250
BAE	-	-	365	4.212	9.068	8.078	8.114	17.760
Umman	-	-	46	17	805	1.018	2.970	5.174
S. Arabistan	192	141	15	4.774	6.222	1.878	16.138	3.838
İran	-	-	72	944	276	1.036	17.241	2.626
Bahreyn	-	-	21	149	2.395	2.588	3.555	2.445
Azerbaycan	-	624	1.291	2.423	3.071	2.043	2.741	1.440
Rusya Fed.	-	74	-	947	-	-	-	898
Afganistan	-	-	-	-	1.235	5.614	809	705
Libya	-	-	-	-	59	1.684	1.705	549
Gürcistan	1.556	3.136	7	11	62	33	228	544
Sudan	-	-	-	-	31	235	233	510
Somali	-	-	-	56	179	132	512	430
Kazakistan	-	-	-	-	-	154	275	410
Özbekistan	-	84	91	135	108	124	25	188
Madagaskar	-	-	-	-	-	-	204	149
Fildişi Sahili	-	-	-	-	53	27	100	95
Türkmenistan	11	3	-	-	-	-	-	91
Sierra Leone	-	-	-	-	-	-	-	80
Kenya	-	-	-	18	-	-	56	75
Cibuti	-	-	-	-	-	-	-	71
Tacikistan	-	-	-	-	-	-	-	67
Diğer	1.765	4.384	7.799	10.322	564	576	442	194
Toplam	3.524	10.101	131.588	217.934	289.354	348.208	360.849	273.190

Kaynak: TÜİK, 2020 (Erişim Tarihi;01.09.2020) *İlk 25 ülke alınmıştır (040711 ve 040721 GTİP Tavuk yumurtası)

Ek Tablo 23.Ülkelere Göre Tavuk Yumurtası İhracat Değeri (bin dolar)

Ülke	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Irak	-	2.405	108.647	194.261	232.789	314.052	306.001	130.524
Suriye	-	-	30.257	28.566	19.031	7.247	4.118	44.904
Kuveyt	-	-	36	352	272	266	1.203	32.152
Katar	-	-	20	1.481	2.637	10.755	15.511	23.312
BAE	-	-	424	5.221	9.250	8.398	10.542	17.837
S. Arabistan	-	409	64	9.143	12.038	6.971	41.167	12.520
Umman	-	-	39	27	1.754	3.307	6.161	8.576
Azerbaycan	-	2.069	4.757	10.894	5.645	7.720	7.908	4.464
Bahreyn	-	-	28	167	2.220	4.543	5.910	4.288
İran	-	-	429	1.136	262	1.118	23.279	3.455
Rusya	-	65	-	4.982	-	-	-	3.385
Kazakistan	26	-	-	-	-	718	1.235	1.743
Sudan	-	-	-	-	123	865	1.085	1.592
Gürcistan	-	3.154	38	34	105	117	394	1.296
Libya	-	-	-	-	46	1.617	1.693	911
Madagaskar	-	-	-	-	-	-	931	629
Özbekistan	-	293	681	776	366	601	120	600
Türkmenistan	-	11	-	-	-	-	-	414
Afganistan	3	-	-	-	1.040	5.805	831	413
Fildişi Kıyısı	1.033	-	-	-	246	144	496	411
Somali	-	-	-	64	199	147	543	351
Ruanda	-	-	-	-	-	-	302	316
Kenya	-	-	-	22	-	-	216	287
Tacikistan	-	-	-	-	-	-	-	278
Uganda	28	-	-	-	-	-	29	73
Diğer	2.478	8.214	10.748	16.181	1.355	1.398	490	263
Toplam	3.569	16.621	156.166	273.307	289.375	375.790	430.165	294.993

Kaynak: TÜİK, 2020 (Erişim Tarihi;01.09.2020) *İlk 25 ülke alınmıştır (040711 ve 040721 GTİP Tavuk yumurtası)

Ek Tablo 24. Tavuk Yumurtası (Gallus Domesticus Türü) İhracatı (ton)

Yıl	Kuluçkalık, damızlık	Kuluçkalık, fakat damızlık olmayan	Tavuk yumurtaları (taze)	Toplam Tavuk Yumurtası
2000	564	110	2.850	3.524
2005	2.554	1.033	6.514	10.101
2010	1.828	1.975	127.784	131.588
2015	762	11.734	205.438	217.934
2016	561	13.020	275.772	289.354
2017	969	12.109	335.130	348.208
2018	1.613	18.973	340.262	360.849
2019	2.684	19.608	250.898	273.190

Kaynak: TÜİK, 2020 (Erişim Tarihi;01.09.2020) (040711 ve 040721 GTİP Tavuk yumurtası)

Ek Tablo 25. Türkiye Tavuk Yumurtası (Gallus Domesticus Türü) İthalatı (ton)

Yıl	Kuluçkalık, damızlık	Kuluçkalık fakat damızlık olmayan	Tavuk yumurtaları (taze)	Toplam tavuk yumurtası
2000	75	142	20	237
2005	777	-	21	798
2010	400	-	-	400
2015	1.410	63	297	1.770
2016	1.404	94	362	1.861
2017	1.608	-	106	1.714
2018	1.772	-	1.093	2.865
2019	1.920	-	104	2.024

Kaynak: TÜİK, 2020 (Erişim Tarihi;01.09.2020) (040711 ve 040721 GTİP Tavuk yumurtası)

*Karşı ülke tarafından reddedilen veya ticari anlaşmazlıklar vb. sebeplerle ihracattan geri dönen sofralık yumurta sevkiyatları TÜİK verilerinde "ithalat" olarak değerlendirilmektedir.

Ek Tablo 26. Ülkelere Göre Türkiye Tavuk Yumurtası İthalat Miktarı (ton)

Ülke	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Bir. Krallık	-	336	294	952	851	1.150	1.432	1.401
Macaristan	-	-	-	-	26	-	-	182
ABD	-	45	-	11	85	259	224	167
Almanya	29	389	-	440	426	17	41	118
Irak	-	-	-	-	-	-	-	38
Hollanda	123	-	-	7	6	44	35	14
Diğer	65	7	106	63	104	138	39	-
Toplam	217	777	400	1.473	1.498	1.608	1.772	1.920

Kaynak: TÜİK, 2020 (Erişim Tarihi; 01.09.2020) (040711 ve 040721 GTİP Tavuk yumurtası)

*Karşı ülke tarafından reddedilen veya ticari anlaşmazlıklar vb. sebeplerle ihracattan geri dönen sofralık yumurta sevkiyatları TÜİK verilerinde "ithalat" olarak değerlendirildiğinden dolayı dahil edilmemiştir.

Ek Tablo 27. Ülkelere Göre Türkiye Tavuk Yumurtası İthalat Değeri (bin dolar)

Ülke	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Bir. Krallık	-	-	12.675	11.690	16.505	24.531	22.206
Macaristan	-	-	-	346	-	-	2.700
ABD	648	-	158	1.025	3.425	3.176	2.558
Almanya	4.941	-	4.824	4.578	177	452	1.266
Hollanda	-	-	85	78	505	412	124
Irak	-	-	-	-	-	-	67
Kuveyt	-	3.408	-	-	-	-	-
Belçika	-	-	182	45	-	-	-
Brezilya	-	-	-	94	1.797	551	-
Fransa	-	-	1	-	-	-	-
Ukrayna	-	-	-	228	-	-	-
Diğer	3.785	1.785	-	-	-	-	-
Toplam	9.375	5.192	17.924	18.082	22.408	29.122	28.921

Kaynak: TÜİK, 2020 (Erişim Tarihi; 01.09.2020) (040711 ve 040721 GTİP Tavuk yumurtası)

*Karşı ülke tarafından reddedilen veya ticari anlaşmazlıklar vb. sebeplerle ihracattan geri dönen sofralık yumurta sevkiyatları TÜİK verilerinde "ithalat" olarak değerlendirildiğinden dolayı dahil edilmemiştir.

Ek Tablo 28. Türkiye’de Ortalama Kanatlı Yem Fiyatları (TL/ton)

Yıl	Etlık Piliç Yemi	Yumurta Yemi	Soya	Mısır
2000	173	135	-	-
2005	489	401	-	-
2010	895	664	838	476
2015	1.205	1.041	1.344	709
2016	1.191	1.067	1.385	728
2017	1.384	1.220	1.612	840
2018	1.793	1.536	2.320	951
2019	2.076	1.722	2.378	1.171

Kaynak: TÜRKİYEM-BİR, 2020 (Erişim Tarihi: 05.09.2020)

Ek Tablo 29. Türkiye Mısır ve Soya Verileri (bin ton)

Yıl	Mısır Üretimi	Mısır İthalatı	%	Soya Üretimi	Soya İthalatı	%
2000	2.300	1.283	35,8	44	387	89,8
2005	4.200	213	4,8	29	1.155	97,6
2010	4.310	449	9,4	87	1.756	95,3
2015	6.400	1.485	18,8	161	2.255	93,3
2016	6.400	531	7,7	165	2.175	92,9
2017	5.900	2.052	25,8	140	2.341	94,4
2018	5.700	2.119	27,1	140	2.660	95,0
2019	6.000	3.588	37,4	150	2.637	94,6

Kaynak: TÜİK, 2020 (Erişim Tarihi: 05.09.2020)

*Mısır ithalatı GTİP 10059000019, Soya ithalatı GTİP 120190000000, %: İthalat/(Üretim+ithalat)

Ek Tablo 30. Türkiye Kümes Hayvancılığı Üretici Fiyatları (TL/adet, kg)

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ortalama
Tavuk Eti (TL/kg)													
2005	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,36
2010	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,99
2015	4,93	5,08	5,10	5,13	5,27	4,87	5,44	5,62	5,25	5,03	4,68	4,71	5,09
2016	4,83	4,79	5,06	5,34	5,80	5,71	5,63	5,71	5,14	5,24	5,48	5,76	5,37
2017	5,72	5,64	5,84	6,27	6,43	6,67	6,84	6,60	5,91	5,59	5,55	5,43	6,04
2018	5,45	5,60	5,67	5,85	6,42	6,70	6,92	7,31	7,920	7,65	7,30	7,15	6,27
2019	7,19	7,25	7,13	8,17	9,51	9,81	8,92	7,83	7,00	6,96	7,15	7,60	7,88
Yumurta (TL/adet)													
2005	0,15	0,14	0,14	0,14	0,14	0,14	0,14	0,14	0,14	0,13	0,13	0,13	0,14
2010	0,22	0,23	0,23	0,23	0,22	0,21	0,21	0,21	0,21	0,22	0,21	0,21	0,22
2015	0,23	0,24	0,24	0,23	0,22	0,23	0,24	0,25	0,26	0,26	0,26	0,26	0,24
2016	0,26	0,25	0,24	0,25	0,24	0,24	0,24	0,24	0,25	0,24	0,24	0,32	0,25
2017	0,29	0,29	0,28	0,26	0,25	0,25	0,25	0,26	0,27	0,27	0,29	0,30	0,27
2018	0,32	0,31	0,32	0,31	0,32	0,31	0,34	0,38	0,40	0,41	0,40	0,40	0,35
2019	0,41	0,41	0,39	0,39	0,37	0,34	0,34	0,34	0,34	0,35	0,35	0,36	0,37

Kaynak: TÜİK, 2018 *2015-2019 HAYGEM verileri

Ek Tablo 31. Türkiye Kümes Hayvancılığı Tüketici Fiyatları (TL/adet, kg)

Tavuk Eti (TL/kg)													
Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ortalama
2005	2,69	2,62	2,70	3,21	3,24	3,28	3,50	4,02	3,75	3,17	2,65	2,76	3,13
2010	5,44	5,77	6,22	6,40	5,93	5,35	5,66	6,14	6,49	5,89	5,26	4,96	5,79
2015	6,91	7,14	7,11	7,23	7,42	7,08	7,78	7,81	7,50	7,20	6,85	6,91	7,25
2016	7,44	7,48	7,65	7,97	8,18	8,32	8,37	8,09	7,46	7,32	7,82	8,22	7,86
2017	8,43	8,35	8,65	9,09	9,39	9,94	10,08	9,49	8,73	8,30	8,38	8,27	8,93
2018	8,26	8,46	8,58	8,88	9,31	10,14	10,14	10,17	10,87	11,33	11,03	10,98	9,85
2019	10,84	10,95	11,13	12,49	14,46	15,13	14,06	12,06	10,85	10,61	10,87	11,29	12,06
Yumurta (TL/adet)													
2005	0,15	0,14	0,14	0,13	0,12	0,11	0,11	0,11	0,15	0,14	0,11	0,11	0,13
2010	0,23	0,24	0,23	0,22	0,19	0,18	0,19	0,19	0,19	0,22	0,22	0,21	0,21
2015	0,37	0,38	0,38	0,35	0,33	0,37	0,37	0,39	0,45	0,44	0,43	0,43	0,39
2016	0,43	0,41	0,37	0,36	0,32	0,33	0,32	0,34	0,36	0,35	0,37	0,56	0,38
2017	0,51	0,51	0,49	0,42	0,40	0,37	0,36	0,42	0,44	0,43	0,48	0,53	0,45
2018	0,50	0,48	0,50	0,47	0,48	0,50	0,54	0,65	0,67	0,69	0,63	0,63	0,56
2019	0,64	0,63	0,57	0,54	0,50	0,41	0,41	0,43	0,46	0,45	0,47	0,52	0,50

Kaynak: TÜİK, 2020 (Erişim tarihi: 05.09.2020)

KAYNAKLAR

- Anonim, 2020a. Poultry World, Meat, News. May 18, 2020 Web Sitesi: www.poultryworld.net.
- Anonim, 2020b. European Commission, Poultry Meat Dashboard. Last update: 25.06.2020. Web Sitesi: <https://ec.europa.eu>
- Anonim, 2020c. European Commission, Poultry Meat Dashboard. Last update: 23.09.2020. Web Sitesi: <https://ec.europa.eu>
- BESD-BİR, 2020. Beyaz Et Sanayiciler ve Damızlıkçıları Birliği, Web Sitesi: www.besd-bir.org
- FAO, 2020a. FAO Meat and Meat Products, Market Summaries, June 2020.
- FAO, 2020b. FAO Gateway to poultry production and products
- FAOSTAT, 2020. Food and Agriculture Organization of the United Nations Statistic. Web Sitesi: www.fao.org/faostat
- ITC, 2020. Trade Map. Web Sitesi: www.trademap.org
- OECD, 2020. Web Sitesi: www.oecd.org
- TÜİK, 2020. Türkiye İstatistik Kurumu. Web Sitesi: www.tuik.gov.tr
- TÜRKİYEM-BİR, 2020. Türkiye Yem Sanayicileri Birliği. Web Sitesi: www.yem.org.tr
- USDA, 2019. USDA Turkey Poultry and Products Annual 2019, Date: 27/08/2019. Gain Report Number: TR9021
- USDA, 2020a. United States Department of Agriculture (USDA), Production, Supply and Distribution (PS&D).
- USDA, 2020b. USDA Livestock and Poultry: World Markets and Trade. COVID-19 Upends Global Protein Markets, April 9, 2020.
- USDA, 2020c. USDA Polish Poultry Industry Faces Unprecedented Crisis: May 21, 2020. Report Number: PL2020-0022
- USDA, 2020d. USDA Mexico Poultry and Products Annual 2020, Date: 15/08/2020. Gain Report Number: MX2020-0042
- USDA, 2020e. USDA Russian Federation Poultry and Products Annual 2020, Date: 21/09/2020. Gain Report Number: RS2020-0042
- USDA, 2020f. USDA Livestock and Poultry: World Markets and Trade. Growth in Meat Imports Driven by China, July 10, 2020.
- USDA, 2020g. USDA Turkey Poultry and Products Annual 2020, Date: August 31, 2020. Gain Report Number: TU2020-0029

Durum ve Tahmin
KÜMES HAYVANCILIĞI
2020

Ekim 2020

TEPGE YAYIN NO: 315

ISBN:978-605-7599-41-4

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TEPGE

<http://www.tepge.gov.tr>

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Kampüsü
Üniversiteler Mah. Eskişehir Yolu 9. Km Lodumlu Çankaya/ ANKARA

Telefon: 0 312 287 58 33

Faks: 0 312 287 54 58

